

29. møde.

Torsdag den 2. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af 30. november meddeler udenrigsministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning i anledning af en under 4. marts 1953 i byen Montevideo afsluttet handels- og skibsfartstraktat mellem Danmark og Uruguay.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte *forslag til folketingsbeslutning i anledning af en under 4. marts 1953 i byen Montevideo afsluttet handels- og skibsfartstraktat mellem Danmark og Uruguay.*

Den stigende samhandel mellem Danmark og Uruguay efter krigen gjorde det ønskeligt at afslutte traktaten, der er baseret på princippet om mestbegunstigelsesbehandling og indeholder en række i lignende traktater sædvanligt forekommende bestemmelser til gensidig sikring af de to parters statsborgeres rettigheder og interesser.

Traktaten er den 8. juni d. å. blevet behandlet og vedtaget i det uruguayanske senat samt af dette oversendt til deputeretkammeret til behandling med henblik på ratifikation, der efter de foreliggende oplysninger ventes at ville finde sted i nær fremtid. Under disse omstændigheder anser udenrigsministeriet det for ønskeligt, at der nu også fra dansk side tages skridt til at gennemføre ratifikationen.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om arbejdstageres opfindelser.

Valgt blev: *Lindberg, Heising, Lund Jensen, Carl P. Jensen, Peter Jørgensen, Th. Mikkelsen, Hans Rasmussen, Ravn, Givskov Christensen, Søren Andersen, Vagn Bro, Heilesen, Conrad Kofoed, Adolph Sørensen, Hanne Budtz, Ninn-Hansen og Rager.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i postloven og forslag til lov om ændring i statsbaneloven.

Valgt blev: *Poul Hansen (Svendborg), Holger Eriksen, Victor Gram, Andreas Hansen, Hans Knudsen, M. Larsen, Mørk, Lars M. Olsen, Holmberg, N. Chr. Christensen, Ladefoged, Harald Nielsen, Paabel, Tesdorpf, Stæhr Johansen, Poul Sørensen og A. C. Normann.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1955 til 31. marts 1956.

(Lovforslaget findes i tillæg D. sp. 1; fremsættelsen findes i tidenden sp. 917).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Kolbjørn: Finanslovbehandlingen har fået en anden form, i hvert fald hvad dens generelle del angår, efter grundloven af 1953. Den storpolitiske debat har fundet sted på grundlag af statsministerens redegørelse ved folketingssamlingens åbning, ligesom en række af de mest aktuelle spørgsmål, herunder valutaproblemet, forsvarsudgifterne og udskrivningen af den direkte skat, har været genstand for indgående drøftelse ved særlig behandling.

Vor opgave må da først og fremmest blive den at tage finanslovsforslaget som helhed op til belysning som indledning til

[Kolbjørn.]

detailspørgsmålenes nærmere behandling i den følgende debat og under finansudvalgets gennemgang.

Sin endelige form har behandlingen af finanslovforslaget på det ændrede tidspunkt af samlingen næppe fundet. Måske burde det overvejes, om man på et tidligere tidspunkt end tredje behandling kunne føre finanslovforslagets afsnit for de enkelte ministerier frem til særskilt behandling og drøftelse i tingsalen. Det ville give offentligheden bedre lejlighed til at danne sig et billede af de saglige enkeltheder og til at følge disses behandling.

Også selve finansloven er i færd med at skifte ham. De bemærkninger, jeg har at fremføre efter en foreløbig gennemgang af forslaget digre bind, vil jeg gerne indlede med en tak til den højtærede finansminister. Min tak er ikke af politisk natur. Den gælder de skridt, der er taget til at forenkle finansloven og gøre det billede, den giver af statens påtænkte dispositioner, klarere og overskueligere. Når man i en årrække har måttet bruge en væsentlig del af sin tid til at granske denne lovs mysterier, er den tanke uvilkårligt til tider dukket frem: Behøver en finanslov at være affattet som en rebus?

Hvis man som jeg anser budgetkontrollen og skattebevillingsretten for kærnestykker i demokratiet, må man lægge vægt på, at lovene formuleres således, at ikke blot tingets medlemmer, men også offentligheden uden altfor stort besvær kan finde den oplysning, der er brug for. Dette må gælde, selvom skatterne hos os ikke bevilges på finansloven og langt den største del af de opførte udgifter er fastlagt ved særlige love eller andre beslutninger. En lille bog kan loven aldrig blive, dertil er statens virkefelt i dag for stort. Medens statens budget ved århundredets begyndelse i finansåret 1900—01 balancerede med 72,8 mill. kr. og endnu lige før sidste krig ved vedtagelsen af finansloven for 1939—40 var på 535,4 mill. kr., balancerer det forslag, vi i dag skal begynde drøftelsen af, med 4 343,7 mill. kr. Selvom man tager hensyn til, at pengeværdien er faldet og budgetternes opstilling ikke er ganske den samme, repræsenterer tallenes vækst dog en meget betydelig stigning i statens fak-

tiske udgifter og virksomhed. Der er i finansministeriet udført et dygtigt arbejde for at modernisere finanslovens teknik, og ministeren har frugtbargjort dette ved opstillingen af det foreliggende forslag. Det fortsatte reformarbejde i forbindelse med overvejelserne i det af tinget nedsatte udvalg angående tillægsbevillingsforslagets behandling og finansudvalgets arbejdsform vil forhåbentlig føre til en helt tidssvarende opstilling og arbejdsmetode.

Forenklingen giver sig udslag allerede i forslaget omfang. Det spænder over 2 290 spalter mod forrige år 2 487, altså en indskrænkning på ca. 200 spalter, som, såvidt jeg kan overskue det, ikke betyder, at forslaget rummer færre reelle oplysninger, men bl. a. skyldes, at en række forrentningsposter af rent formel natur er strøget. Det må også betyde en arbejdsbesparelse rundt om i kontorerne.

En række hovedpostparagraffer på finansloven er udgået og erstattet af andre, der under nutidens forhold har større betydning. Således har allerede § 1 ændret indhold. Så længe vi har haft en finanslov, er den blevet indledet med posten: Domænerne, nu findes denne betegnelse overhovedet ikke mere i den indledende oversigt til loven.

§ 1 optages, som det er naturligt, når man vil begynde med indtægterne, af disses dominerende poster: Skatter og afgifter. De indtægter og udgifter, som tidligere bogførtes under Domænerne, er nu at finde i § 4. Adskillige indtægter, idet dog skovvæsenet som en forretningsmæssig virksomhed er placeret under § 2. Egentlig ligger der mere end en regnskabsmæssig ændring heri; det er en konstateren af den store forandring, der er sket siden den tid, hvor statens økonomi i det væsentlige beroede på domæneindtægterne.

På samme måde er overkuddet af universitetets og de højere skolers fonds og klasselotteriet forsvundet som hovedposter på finansloven og placeret på mere underordnede pladser. Til gengæld er ministerier og departementer, som i dag spiller en væsentlig rolle, rykket frem på mere iøjnefaldende pladser.

I finanslovens § 2 har man søgt at samle de statsvirksomheder, der har forretningsmæssig karakter. Dette betyder, at enkelte

[Kolbjørn.]

foretagender, der før har været opført andetsteds i budgettet, er kommet med, medens andre er flyttet bort.

Endelig er den tidligere uoverskuelige § 26 opløst i en række poster. Ikke mindst væsentligt er det, at de store, selvstændigt administrerende fonds nu optræder direkte i statsbudgettet. Jeg har tidligere tilladt mig at betegne den gamle § 26 som finanslovens jungle, hvor kun få havde mod til at begive sig ind. Nu er der hugget stier, så den fælleskommunale udligningsfond, vejmillio-nerne, de øvrige fonds, anlægsudgifter samt særlige afskrivninger og henlæggelser er blevet mere tilgængelige.

Prøver man at danne sig et helhedsbillede af finanslovsforslaget, bliver resultatet efter mit skøn, at der er ret små udsving i forhold til indeværende år efter folketingets beslutninger i september. Hovedforskydningen findes i § 1. Skatter og afgifter, der er opført med 3 557,8 mill. kr., en forøgelse på 258 mill. kr. i forhold til den i foråret vedtagne finanslov. I dette beløb er ikke medregnet de til den fælleskommunale udligningsfond og til vejformål bestemte indtægter. Stigningen skyldes dels et forventet øget provenu af de direkte skatter, dels de pr. 1. oktober gennemførte afgiftsforhøjelser på tobaksvarer og stærke drikke samt øgede toldindtægter. Indkomstskatten af personer er beregnet til at indbringe 955 mill. kr. imod 880 mill. kr. på dette års finanslov. Tobaksafgifterne er opført med 680 mill. kr. mod 625 mill. kr. i år. Omsætningsafgiften på stærke drikke beregnes at ville give 400 mill. kr. mod 340 mill. kr. på den nuværende finanslov, altså før den vedtagne forhøjelse. I alt forventes de forskellige afgifter på øl og spiritus at ville indbringe 525 mill. kr. Omsætningsafgiften af chokolade- og sukkervarer er opført uforandret med 160 mill. kr. Afgifterne af benzin og forskellige arter af motorkøretøjer ventes at ville give 497 mill. kr., der dog delvis er forbeholdt særlige formål.

Medens budgetteringen af de direkte personskatter stort set hviler på et skøn over beskæftigelse og indtægt i 1954, altså på et nogenlunde sikkert grundlag, afhænger forbrugsafgifternes provenu jo af omsætningen i det kommende finansår. Vurderingen heraf må derfor være ret usikker. Iøvrigt finder

jeg grund til at understrege den højtærede finansministers bemærkning i forelæggelsestalen om, at afsætningen af flere stærkt beskattede varer synes nedadgående. Det understreger den iagttagelse, at det øgede forbrug, der er fulgt med den høje beskæftigelse, og som spiller en så stor rolle i diskussionen, i vid udstrækning retter sig imod varige forbrugsgoder i stedet for øjeblikksnydelser.

Finanslovsforslagets § 2 omfatter nu 16 statsvirksomheder, der tillægges forretningsmæssig karakter, og hvis værdier derfor forrentes og afskrives på normal forretningsmæssig basis. Disse virksomheder er af ret forskellig natur og omfang, spændende fra statsbanerne og postvæsen til klitvæsenet og assistenshuset. 5 virksomheder er opført med balance mellem indtægter og udgifter, det er de militære virksomheder, radioen og Den kongelige grønlandske Handel, hvis underskud dækkes af Grønlandsdepartementet. 5 andre, først og fremmest postvæsenet og skovdriften, forventes at give overskud; de øvrige foretagender har negativt resultat, idet dog statsbanernes underskud efter foretagne afskrivninger er anslået til 51,1 mill. kr. mod 79,8 mill. kr. på den løbende finanslov; dette skyldes først og fremmest takstforhøjelserne. Alle disse foretagender vil dog påvirkes betydeligt af lønudviklingen.

§ 3, rentekontoen, viser en betydelig ændring. Den fremtræder med et underskud på 105,8 mill. kr. mod i år 18,4 mill. kr. Årsagen hertil er i det væsentlige den ændrede opstilling af finansloven, idet forrentning af ikke forretningsmæssige ejendomme og anlæg og rentelepseleer i henhold til boligstøtteloven, der hidtil er refunderet denne konto med henholdsvis ca. 50 og ca. 40 mill. kr., ikke længere opføres.

På lovens følgende afsnit gør sig kun mindre forskydninger gældende, først og fremmest foranlediget af lønstigninger. Størst er virkningen af disse på undervisningsministeriets budget, nemlig ca. 31 mill. kr. Den ændrede regnskabsform mærkes særligt for boligdepartementet og ministeriet for offentlige arbejder, hvor betydelige hidtidige overførsler til rentekontoen er udgået. Forsvarsministeriet er opført med en udgift på 807,4 mill. kr. mod 916,5 mill. kr. på indeværende års finanslov, hvortil

[Kolbjørn.]

kommer anlægsudgifter, opført under § 27. Nedgangen hænger som bekendt sammen med beslutninger, der tidligere har været udførligt drøftet her i tinget.

Da finansloven i sin nye form skal være et kombineret drifts- og anlægsbudget, indgår som nye paragraffer oversigt over statens anlægsudgifter, ligesom en ny § 29 omfatter særlige afskrivninger og henlæggelser, bl. a. de 240 mill. kr., der i henhold til vedtagelsen skal lænsættes på særkonto i nationalbanken til senere anvendelse.

Finanslovforslaget fremtræder med et overskud på 287,8 mill. kr. Forinden er der under finansministeriets paragraf opført 200 mill. kr. til imødegåelse af forventede tillægsbevillinger på driftsbudgettet. Endvidere gjorde ministeren i sin fremsættelsestale opmærksom på, at udbyttet af forbrugsafgifterne er forsigtigt budgetteret.

Fra et finansielt synspunkt skulle det således synes at være et særdeles tilfredsstillende forslag med fornødne reserver. Statens udgifter er store; men stigningen er mindre, end den har været i en årrække. Dette billede af stabilitet er væsentligt. Det kan jo ikke skjules, at man møder mange misforståelser rundt omkring. Der tales i forbindelse med valutadebatten om statens evige underskud, om den bundløse statskasse og pengene, der bortødsles til socialistiske eksperimenter. Ikke mindst bladenes indsenderspalter i bevægede perioder afspejler sådanne opfattelser.

Heroverfor er det værd at slå fast, at staten som sådan ikke har underskud; dens finanser er i orden, og grundlaget er stabilt. Naturligvis opfordrer vanskelige tider i særlig grad til sparsommelighed, og enhver post må under den kommende gennemgang undersøges kritisk belysning; men det overvurderes ofte, hvad der kan indvindes ved besparelser på finansloven, sålænge de store poster: lønninger, sociale udgifter og forsvarsudgifter, betragtes som i det væsentlige givne størrelser. Det er jo endog således, at man kan opleve, at både enkeltpersoner og sammenslutninger, som i princippet tilslutter sig kravet om nedsættelse af de offentlige udgifter, finder, at der ydes for lidt, og at man er for karrig på de felter, hvor de er særlig interesseret. Jeg skal ikke i enkeltheder gentage historien om det

spareudvalg, som virkede under den forrige regering — vi ved alle, at dets anstrengelser, trods energisk arbejde gennem ikke mindre end 113 møder, kun satte sig små og lidet varige spor — men det kan være rimeligt at bede dem, som klager over statens grådighed, anvise, hvor de store summer kan spares. Da tinget nylig debatterede de besparelser og den strækning af forsvarsudgifterne, som er gennemført, blev regeringens holdning jo stærkt angrebet, og man fik et tydeligt indtryk af, at den tidligere regerings dispositioner ville have medført langt større udgifter på dette felt.

Orden i det offentliges finanser er af afgørende betydning. Jeg tillægger den understregede stabilitet særlig vægt i den aktuelle situation, men naturligvis kan stabilitet ikke være et mål i sig selv; afgørende er, hvad statens midler anvendes til

Formanden: Jeg vil gerne have mere ro i salen.

Kolbjørn: . . . og adskillige store opgaver af social og kulturel natur venter på deres løsning.

I forbindelse med denne vurdering af statsfinanserne vil jeg gerne understrege de bemærkninger om statens gæld, som den højtærede finansminister gjorde i sin fremsættelsestale. Siden 1950 er den udenlandske statsgæld nedbragt med ca. 800 mill. kr., således at den ved udgangen af dette finansår vil andrage ca. 1 350 mill. kr. mod ca. 2 150 i foråret 1950. Den samlede offentlige konsoliderede gæld til udlandet vil svare til 4—5 måneders eksportindtægter mod næsten et års før krigen. Jeg ønsker ikke med disse bemærkninger at forfalde til skønsmaleri, men lige så forkert dette sidste ville være, lige så forkert er det at hengive sig til panikagtige forvrængninger af situationen.

I den sidste måneds tid har der vist sig en svag bedring i valutastillingen. Alligevel er denne alvorlig, og ikke mindst den voldsomme kreditstramning må vække bekymring. Både fra landbrugets og byggeriets folk hører vi stærke beklagelser. Nylig har professorerne Jørgen Pedersen og Jørgen Gelting offentligt udtalt sig i kraftige vendinger om kreditpolitikken. Jeg beder om tilladelse til et kort citat her og i det følgende.

[Kolbjørn.]

Professor Jørgen Pedersen beskriver i „Finanstidende“'s sidste nummer, udkommet den 26. november 1954, situationen på følgende drastiske måde:

„... bankerne nægter at yde nye lån, herunder byggelån mod statsgaranti. De nægter endvidere i stort omfang at forny forfaldne kreditter og presser deres kunder hårdt for at afvikle bestående engagementer. Det fører til, at de virksomheder, der rammes deraf, for at kunne opfylde deres forpligtelser må bortsælge lagre og besætninger, formindske indkøb og reducere deres produktion.

Alt dette virker tilbage på deres leverandører og kreditorer, der ligeledes kommer i likviditetsvanskeligheder. Der startes således en kædereaktion, som ender i arbejdsløshed og tvinger folk til på grund af manglende likvide midler at disponere uøkonomisk.

Landbruget er et kapitel for sig. På grund af stærk stigning i besætningernes størrelse og sen høst har det måttet foretage store foderstofindkøb, og de vanskelige høstvilkår har medført stærkt forøgede omkostninger. Der er derfor et meget stort antal landmænd, som er illikvide, og som, hvis de ikke kan opnå lån, tvinges til at reducere deres besætninger under ugunstige forhold og måske i nogle tilfælde bliver ude af stand til at klare de afdrag, de har påtaget sig til indkøb af maskiner.“

Professor Jørgen Gelting vender sig i et længere indlæg i „Politiken“ for den 27. november mod den defaitistiske grundtone i vor økonomiske politik og tager til orde imod, at man genindfører rationering, nemlig med hensyn til kredit, og derved hemmer produktionen.

Jeg citerer disse to nationaløkonomers udtalelser som udtryk for den bekymring, den stærke kreditstramning fremkalder, uden at slutte mig til de forslag, de udkaster. Vi må også anse den stærke kreditstramning for at være et tveægget våben, der har stærke virkninger på anlægsvirksomhed og byggeri. Regeringen havde som bekendt i sine forslag i september også ønsket i højere grad at tage finanspolitiske midler i anvendelse til løsning af valutavanskelighederne. Mit parti mener, at en

ansvarsbevidst økonomisk politik må sigte mod fuld beskæftigelse med samtidig opretholdelse af pengenes værdi. Det er en vanskelig opgave, des sværere at løse, jo højere produktion og beskæftigelse man tilstræber. Men det er et mål af grundlæggende betydning for opretholdelsen og udviklingen af et sundt demokratisk samfund. Derfor er vi også villige til at valutamæssige grunde gennem rimelige og hensigtsmæssige foranstaltninger at bidrage til at øge statens overskud. Dertil sigtende foranstaltninger må vel inden længe komme til drøftelse her i tinget Vi afventer regeringens forslag derom. For mit vedkommende skal jeg blot nævne, at jeg nu, da domænerne flyttedes fra finanslovens førstesteps, tog professor L. V. Bircks værk om „Rigets Jordegods og Regalerne“ ned fra hylden. Professor Birck fremhæver her på første side princippet i det offentlige domænepolitik:

„Statens eller kommunens på samfundets vegne hævdede forret til nationens jord og en anerkendelse af, at ejendomsretten til jord hverken indeholder den samme dispositionsret eller bør have samme omfang og tidsvarighed som ejendomsret over arbejdsskabte værdier.“

Jeg har indledningsvis rost finanslovforslaget opbygning. Jeg har dog også en kritisk bemærkning. Forslaget har ligesom tidligere en vrimmel af tekstanmærkninger, ikke mindst gælder dette undervisningsministeriets budget; der er ikke færre end 75. Man bør sikkert tilstræbe at indskrænke antallet af disse tekstanmærkninger betydeligt. Mange tekstanmærkninger drejer sig om lønanciennitet til enkelte personer, det gælder ikke mindst tillægsbevillingsloven; det må formentlig være muligt her at træffe beslutning om en anden form. Andre tekstanmærkninger drejer sig om en ændring af bestående love. Ganske uanset det principielle i denne metode, der som bekendt er anvendt af de forskellige regeringer, er det meget upraktisk, at ændringer i love af en helt anden karakter skal søges i finanslov eller tillægsbevillingslov.

I anmærkningerne til hvert ministeriums budget findes udførlige løn- og honorarskemaer, som skulle angive, hvilken godtgørelse staten yder for de forskellige funktioner. Der opgives imidlertid kun lønningsklasse og grundbeløb. Vil det ikke være

[Kølbjørn.]

muligt, således som det f. eks. sker i Københavns kommunes halvårslige lønskema, også at anføre den faktiske løn? Det ville være mere oplysende. Det er ikke enhver givet hurtigt at udregne de forskellige tillæg i statens efterhånden komplicerede lønsystem. På samme måde kunne det ved hvert honorarskema angives, med hvilket procenttillæg statens honorarer på forelæggelsestidspunktet reguleres.

Dette finanslovsforslag er det første, som helt ud er forberedt under den nye grundlov med dens bestemmelse om senere forelæggelse. Forhåbentlig kan dette medføre, at der stilles færre ændringsforslag, ligesom det er et ønske, såvidt jeg har forstået både fra finansministerens og finansudvalgets side, at antallet af ansøgninger om tillægsbevillinger i årets løb begrænses mest muligt, særlig sådanne, der søges ved finansudvalget tilstillede aktstykker. Hævdelser af, at bevillinger såvidt muligt bør søges på finansloven, giver større fasthed i administrationen. Det vil også give finansudvalget en mulighed for at koncentrere sig stærkere om selv finansloven og uddybe dens poster. Man vil forstå dette, når jeg nævner, at udvalget i sidste samling i 95 møder behandlede en finanslov på 2 487 trykspalter, en tillægsbevillingslov på 610 sider, henholdsvis 339 og 859 ændringsforslag til disse, og endelig 1 047 særlige aktstykker.

Jeg skal med disse bemærkninger på socialdemokratiets vegne anbefale det foreliggende forslag til finanslov, idet vi dog forbeholder os en nærmere gennemgang af forslaget enkeltvis i finansudvalget.

Thorkil Kristensen: Det har været interessant i de seneste dage at høre forskellige ærede medlemmers udtalelser om den nye regnskabsform. Der er vist almindelig tilfredshed med, at drifts- og anlægsbudgettet nu bliver opstillet som en helhed, men jeg har hørt flere sige, at det er jo lige så indviklet, som det var før, og at det er lige så svært at finde ud af forskellige ting. Det viser jo, hvor vanskelig den opgave er at opstille et statsbudget sådan, at det bliver letfatteligt uden nærmere studier. Opgaven er måske mere eller mindre uløselig.

Jeg finder, at der er mange fordele ved den form, som man nu har gennemført, men det synes ikke at være lykkedes helt at finde en form, som er utvetydig og konsekvent, og jeg vil gerne nævne nogle eksempler, som har fået mig til at sige, at jeg synes ikke, man har fået problemet rigtigt gennemarbejdet. Forslaget er stadig på forskellige punkter uoverskueligt, og den vejledning, som er givet i anmærkningerne, er efter min bedømmelse ganske utilstrækkelig. Det værste er jo, at visse ting derved i virkeligheden bliver misvisende for dem, som ikke driver meget indgående studier på grundlag af forslaget, og jeg skal give et eksempel på dette.

§ 27 hedder ifølge teksten „Statens anlægsudgifter“. Det viser sig imidlertid, når man ser nærmere efter, at den ikke omfatter anlægsudgifter til veje og vejarbejder i det hele taget. Den omfatter heller ikke det, der, såvidt jeg husker, i § 28 hedder „Tilskud til anlægsarbejder“. Nu kan man diskutere, om disse ting hører til begrebet statens anlægsudgifter, men i nationalbudgettet, eller den økonomiske årsoversigt, hvor man har en summarisk oversigt over statsfinanserne, er disse to poster medregnet i det, der hedder „Anlægsudgifter“. Da det netop var formålet, at man ville have den samme form i årsoversigten og i statsbudgettet, synes jeg, det virker uheldigt, at man ikke har fået det på dette punkt. Men ser man så nøjere til i § 27, så angiver den ikke simpelthen anlægsudgifterne med fradrag af det par ting, jeg har nævnt, men den angiver udgifterne med fradrag af afskrivning. Og hvis det så endda var alle afskrivninger på anlæg og ejendomme, der var fradraget, ville der være en vis konsekvens i det, men det er det ikke. Det er kun med fradrag af afskrivningerne på statsvirksomhedernes vedkommende, de afskrivninger, der også findes i § 2. Derimod er afskrivningerne på ministeriernes ejendomme og lignende, som er opført i § 29, ikke fradraget i § 27. Det ville derfor forsåvidt være korrekt at kalde § 27 „Nogle af statens anlægsudgifter med fradrag af nogle af afskrivningerne“.

Jeg nævner dette, fordi det viser, at man ikke har fået den overskuelighed, der var tilsigtet. Man skal i virkeligheden drive nærmere studier.

[Thorvil Kristensen.]

Jeg tager et andet eksempel. Vi har hidtil haft det i og for sig inkonsekvente, at nogle af statens rentetilskud på boligstøtte-lovgivningens område fandtes på boligdepartementets konto og resten på rentekontoen. Nu har man ført det hele over på rentekontoen med det for en overfladisk læser overraskende resultat, at boligdepartementets budget er gået ned fra 72 mill. kr. til 27 mill. kr.

Det værste er imidlertid, at derved kan man ikke noget sted i sammenhæng se, hvad boligstøtten koster staten. Hvis det så var sådan, at man af tekniske grunde i fremtiden måtte tage dette på rentekontoen, så var det konsekvent, men man fører det hele over på rentekontoen i det samme efterår, hvor man har besluttet at gå over til m²-tilskud, og det kan dog vel ikke i de kommende år føres på rentekontoen. Det vil formodentlig sige, at i næste finansår skal vi til at køre tilbage til boligdepartementets konto med denne udgift.

Jeg tager et tredje eksempel. Jeg sagde før, at ministeriernes afskrivninger findes på § 29. De burde efter min mening have stået under de forskellige ministeriers budgetter, ligesom afskrivningerne på statsvirksomhederne står på statsvirksomhedernes budget. Værre er det, at man slet ikke beregner renter af aktiverne i de forskellige ministerier og institutioner; det gør man kun for statsvirksomhedernes vedkommende, og det betyder, at de enkelte ministeriers budgetter ser noget mindre ud, end de i virkeligheden er, idet man mangler både renter og afskrivning. Afskrivningen skal man søge på § 29, forrentningen er der slet ikke.

Jeg skal ikke nævne flere eksempler, men kun slutte dette afsnit af min tale med at sige, at det, jeg har nævnt, viser, at man ikke er nået frem til et overskueligt budgetforslag. Jeg henstiller, at vi under finansudvalgets gennemgang af finanslovforslaget drøfter disse ting nærmere og prøver på ved den højtærede finansministers hjælp at finde frem til noget mere overskueligt for fremtiden. Jeg understreger, at vi ligesom tidligere trænger til et register, sådan at man har noget at slå op efter.

Vigtigere end disse ting er naturligvis budgettets reelle indhold; der har det ærede

medlem hr. Kolbjørn, som man også måtte vente, med nogen tilfredshed citeret den højtærede ministers udtalelser om, at der var en stærkt aftagende stigningstakt i statens samlede udgifter.

Lidt senere i sin tale brugte den højtærede minister det udtryk, som det ærede medlem hr. Kolbjørn også citerede, at vi nu var ved at nå en stabilisering af statsudgifterne. Det gør mig ondt at måtte sige, at det bilede, man herved får, efter min bedømmelse, som jeg skal begrunde nærmere, er urigtigt.

Det er urigtigt af tre grunde. For det første er de tal, der står i forslaget, jo ikke de endelige, og den højtærede minister sagde selv i sin tale, at stigningen formentlig ville blive større, end tallene angiver. Dette begrundede han bl. a. med forventet lønstigning. Det har måske ikke været teknisk muligt at tage hensyn til dette, men så må jeg sige, at når man opfører 200 mill. kr. til forventet tillægsbevilling, ville det være ønskeligt der også at tage den slags ting med. Overhovedet er det klart, at den post, vi altid har brugt i de senere år under navnet forventede tillægsbevillinger, er en meget usikker post.

Der er to andre grunde til, at den reelle stigningstakt er stærkere, end man får indtryk af gennem tallene og gennem den højtærede ministers tale. Ser man på socialministeriets budget og herunder særlig på den største af de sociale udgifter, viser det forbavsende nok, at udgiften til aldersrente opføres med et beløb, der er lidt mindre for 1955—56 end for 1954—55, skønt vi dog allesammen ved, at antallet af rentemodtagere bliver stadig større og satserne i hvert fald ikke bliver mindre.

Forklaringen finder man i anmærkningen, og det er den, at vi i de seneste år gradvis har gennemført en ny refusionsordning i forholdet til kommunerne. Den går ud på, at kommunerne nu får et større forskud end tidligere, mod at den senere restbetaling til gengæld bliver mindre. Dette er gradvis gennemført gennem finansårene 1953—54 og 1954—55, altså sluttende i det år, vi er inde i, og det betyder, at disse to finansårs tal for aldersrenten bliver ekstraordinært forhøjet. Denne forhøjelse er i virkeligheden en kapitaludgift, en engangsudgift. Det er en forøgelse af den investering, som hedder statens mellemværende med kom-

[Thorkil Kristensen.]

munerne. Det vil med andre ord sige, at både i forhold til det tidligere og de senere år er disse 2 finansårs tal for aldersrenten og visse andre sociale udgifter i virkeligheden forhøjet, det betyder, at stigningen fra 1952—53 til 1953—54 ser større ud, end den er, og det betyder, at den nedgang, der synes at være fra 1954—55 til det kommende år, ikke er en nedgang, men en opgang. Jeg skønner efter en løselig gennemgang, at den reelle opgang i statsudgifterne på dette punkt er ca. 25 mill. kr. større end efter de tal, der findes i forslaget, men det er selvfølgelig kun en løselig beregning.

Den vægtigste grund til, at stignings-takten ikke er dæmpet ned eller stabiliseret på den måde, som man kunne få indtryk af gennem det, vi har hørt, er dog en tredje, den nemlig, at de meget store reduktioner i visse udgifter, som man har vedtaget nu i sommer og i efteråret, betyder, at man udsætter en del materieludgifter til forsvaret, såvidt jeg husker for 75 mill. kr. foreløbig, man udskyder en del militære anlægsarbejder og også visse civile anlægsarbejder, tilsammen til meget betydelige beløb.

Dette betyder jo bare, at vi skubber byrden foran os et år eller to år, eller hvor meget det nu bliver. Det betyder, at så ligger der så meget større anlægskrav og venten os i 1956—57, eller hvornår det nu bliver. Det kan være nødvendigt i en nød-situation, navnlig når man har ventet for længe med at gribe ind, da at skubbe vanskelighederne fra sig et års tid eller to. Det kritiserer jeg ikke, men det gør jo, at det billede, man får gennem statsbudgettets tal, ikke er det virkelige billede af de under-liggende tendenser, og det indtryk, som bliver tilbage med disse tre korrektioner, er da dette, at stigningstakten ikke er ophørt. Den langtidstigning, vi har været inde i for statsbudgettets vedkommende i en række år, er vi stadig inde i. Spørgsmålet er så: Hvor stor er denne stigning på længere sigt, og hvad er stigningstakten, hvis vi prøver at se en række år fremad?

Jeg rejste dette spørgsmål under den tilsvarende debat i fjor, idet jeg henstillede til den højtærede finansminister, at man under de overvejelser af vore langtidspoblemer, som var påbegyndt i forbindelse med

årsoversigten, også ville tage spørgsmålet om statsbudgettets sandsynlige fremtidige udvikling op til undersøgelse. Jeg benytter lejligheden til at gentage denne henstilling. Ikke mindst hvis vi skal tage stilling til forskellige store investeringsproblemer, som ligger og venter, og forskellige store reform-problemer, som har været fremme i debatten, er det meget vigtigt, at vi bliver klar over, hvor dette vil føre os hen for stats-budgettets vedkommende, hvordan det vil gå med statsudgifterne i en række år frem i tiden. Dette vil i det lange løb også blive afgørende for skatternes vedkommende, fordi skatterne naturligvis i det lange løb bestemmes af udgifternes størrelse.

Vender man sig så til budgettet som helhed, sådan som det fremgår af det forelagte forslag, mangler der, som jeg sagde, stadig noget med hensyn til overskueligheden. Der blev på ordførernes pladser den dag, forslaget blev fremsat, lagt et eksemplar af den højtærede ministers tale, sådan som det plejer at ske, og denne tale var bilagt en tabeloversigt over de totale statsfinanser i de fire år fra 1952—53 til 1955—56, en oversigt, der stort set svarer til den, vi har i den økonomiske årsoversigt. Jeg har set denne tabel gentaget visse steder i pressen, derimod er den, såvidt jeg ved, ikke stillet til rådighed for samtlige medlemmer af det høje ting. Jeg henstiller, at dette sker, men jeg henstiller også, at den pågældende oversigt bliver suppleret med et par ting, som jeg skal nævne om lidt, da den ikke giver det fulde billede.

Hvad angår det centrale punkt i det to-tale statsbudget, sagde den højtærede minister, at nu ville vi antagelig i det næste år få et overskud på ca. 300 mill. kr., hvilket var meget nær det samme som i de sidste tre finansår. Det er også det billede, man får, når man ser på den tabeloversigt, jeg nævnte, men det er af et par grunde, som jeg skal komme ind på, ikke det fulde billede.

Man savner i denne tabel omtale af den bundne opsparing, hvoraf der endnu i 1952—53 blev opkrævet ca. 90 mill. kr. Dette er nævnt i den tilsvarende oversigt i den økonomiske årsoversigt, men det er ikke nævnt her, og det synes jeg er en fejl. Det vil jo sige, at 1952—53 betød en noget stærkere bremse på det årlige forbrug end

[Thorkil Kristensen.]

de følgende år, selvom det formelle overskud iøvrigt var det samme.

Men der er en anden og meget væsentlig ting, som gør, at jeg mener, at tabellen her bør suppleres. Den sidste linie i tabellen hedder: finansieringsbehov, og den angiver det beløb, som står tilbage at finansiere af statens store kapitalbehov, når vi har dækket en del af kapitaludgifterne med det løbende overskud. Derimod er det ikke angivet, hvorledes dette finansieringsbehov er dækket eller tænkes dækket. Forholdet er her dette, at i finansåret 1952—53 er dette finansieringsbehov blevet dækket ved salg af obligationer, det samme var tilfældet i første halvdel af 1953—54, hvorimod vi allesammen ved, at i sidste halvdel af sidste finansår og i den forløbne del af det nuværende finansår er finansieringsbehovet i betydelig udstrækning blevet dækket ved træk på nationalbanken, et forhold, som jeg skal vende tilbage til.

Jeg nævner disse ting her, fordi de viser, at der i henseende til statsfinansernes forbrugs- og investeringsbremsende virkninger har været en nedadgående takt i de senere år, noget, som ikke er kommet til udtryk, hverken i tallene eller i den højtærede finansministers tale. Det var ellers på mange måder en nøgtern tale, men der er alligevel lidt skønmaleri i det, når man taler om en aftagende stigningstakt med hensyn til udgifterne, og et nærmere eftersyn viser, at denne ikke er der i det omfang, som man får indtrykket af gennem tallene, og når man så samtidig ikke omtaler den aftagende takt, der har været i statsfinansernes bremsende virkninger af de grunde, jeg her har nævnt.

Det er meget vigtigt, at vi får det rigtige billede af statsfinansernes virkninger, fordi statsbudgettet efterhånden har nået et omfang, som gør, at det er dets virkninger på samfundsøkonomien, vi først og fremmest må have for øje, når vi drøfter den årlige finanslov. Det er da også blevet sådan, at finansloven og finanslovdebatten er kommet

til at indtage en central stilling i den økonomiske debat, og sådan bør det også være fremdeles. I denne forbindelse kan jeg ikke lade være at udtrykke en skuffelse over, at den højtærede finansminister var så sparsom med sine udtalelser om landets økonomi i al almindelighed. Det har ellers været almindeligt i de senere år, at man ved finanslovens forelæggelse har redegjort udførligt for regeringens vurdering af landets økonomi, som den stiller sig i øjeblikket, og som man bedømmer den i den nærmeste fremtid. Jeg har selv givet ret udførlige oversigter af denne art i de senere års finanslovsforelæggelsestaler; den højtærede minister gjorde det også i ret udførligt omfang i sin tale i fjor, men i talen i år er der næsten intet af dette. Nu ved jeg naturligvis, at det er vanskeligt at foretage en vurdering i år, men jeg kan ikke lade være at understrege, at der i virkeligheden praktisk talt ikke er noget forsøg på en bedømmelse af den økonomiske udvikling i ministerens tale, hverken af den internationale konjunktur eller af Danmarks specielle situation.

Jeg kan forsåvidt sige, at de dage er forbi, da socialdemokratiet mente, at man i et detaljeret nationalbudget på forhånd kunne fordriste sig til at kortlægge det kommende års økonomi. Det var — det har jeg tidligere haft lejlighed til at sige — en overvurdering af menneskelig erkendelsesevne, og det er naturligvis et fremskridt, at man ikke længere gør det; men uden at opstille det i tabelform må man dog vente, at regeringen i hvert fald gør et forsøg på at vurdere situationen og udviklingen lidt fremover. Det er jo også det grundlag, vi her i det høje ting skal bygge på, når vi skal tage stilling til de forslag, som regeringen måtte forelægge os om den økonomiske politik. Jeg havde egentlig også efter et samråd, vi har haft i finansudvalget, ventet, at man i regeringen arbejdede på en slags ajourføring af overvejelserne i den økonomiske oversigt, og jeg beder den højtærede minister sige os så meget, som

[Thor kil Kristensen.]

det er ham muligt, om regeringens vurdering af den nærmeste fremtid. Hvad venter man med hensyn til betalingsbalancen f. eks. i det halvår, der går, indtil folketinget formentlig tager sommerferie omkring ved grundlovsstide? Hvad venter man af den internationale konjunktur? Hvad venter man med hensyn til produktion og beskæftigelse her i landet?

På dette punkt vil jeg gerne gøre en tilføjelse. Jeg talte før om en langtidsvurdering af statsbudgettet; jeg talte i fjor ikke blot om en sådan langtidsvurdering, men bad også om, at man i regeringens undersøgelser ville optage spørgsmålet om en langtidsvurdering af bytteforholdet i vor samhandel med udlandet, dette forhold, der er så uhyre vigtigt for et land som Danmark med dets meget store udenrigshandel. Jeg gentager denne henstilling og håber, at man i regeringens undersøgelser vil tage dette spørgsmål op.

Jeg nævnte i fjor, at GATT i en årsberetning havde udtalt frygten for, at Europas bytteforhold i almindelighed ville undergå en langtidssforringelse på grund af det stigende pres på verdens råstofkilder. Jeg har senere set den samme frygt udtalt forskellige andre steder, og jeg henstiller, at vi tager dette problem op til alvorlig overvejelse.

Men jeg vil gerne have endnu et tredje problem taget op til langtidsovervejelse i det omfang, det nu engang er muligt. Jeg tænker på spørgsmålet om produktionens udvikling. Det er naturligvis vanskeligt at sige noget bestemt om dette, men alligevel gør man sig jo sine forestillinger, og der er i dette forår i maj måned i „Statistiske Efterretninger“ offentliggjort de første resultater af nogle undersøgelser vedrørende nationalproduktets udvikling her i landet fra 1872 til 1952. Disse undersøgelser giver, så summarisk det nødvendigvis må være, et billede, som er meget tankevækkende, så meget mere som man får et lignende billede af en række undersøgelser, der er foretaget i andre lande, og som tyder på, at i de første faser af en moderne industriel udvikling er produktionen pr. mand ikke blot voksende, men den er voksende i et stigende tempo, men efterhånden er det, som om tempoet afsvækkes, og produktionen

pr. mand bliver nok ved at vokse, men procentvis ikke slet så meget pr. år som i de første faser af industrialismens udvikling.

Der er allerede visse ting, der tyder på, at Sovjetunionen, der er så ny som industrialisation, er ved at undergå en tilsvarende udvikling. Jeg ved, at man kan henvise til, at i den sidste del af den 80 års periode, jeg her taler om, har vi haft to verdenskrige, men deres langtidssindflydelse på produktionen er vanskelig at bedømme. Der er både plusser, fordi de har fremmet teknikken, og minuser, selvom minuserne vel nok er de største, men alligevel er det jo tankevækkende, hvis det bliver svært fremover at holde den procentvise årlige fremgang i produktionen, som vi hidtil har haft.

Jeg minder i denne forbindelse om, at OEEC i en lille oversigt, som blev offentliggjort nu i foråret i anledning af institutionens 6 års dag, siger sådan noget som dette, at den centrale baggrund for Europas dollarproblem synes at være, at produktionen i Europa har en tendens til at vokse langsommere end produktionen i Amerika. Jeg har set den samme bedømmelse fremsat andre steder, og det er jo klart, at når vi på så mange måder kommer i samfund med Amerika nu, så er det svært, hvis vi skal vænne os til, at økonomisk sækker vi mere og mere agterud i forhold til Amerika. Det er klart, at vi må overveje vore økonomiske muligheder i denne belysning, hvis vi skal danne os en forestilling om, hvad vi har råd til af reformer i de kommende år.

Jeg beder altså om, at man tager op, i det omfang det er muligt, spørgsmålet om en vurdering en række år fremover både af statsbudgettet, af bytteforholdet i udenrigshandelen og af vor produktion.

Var ministeren således ret sparsom i sine udtalelser om den økonomiske situation og udvikling, så var han lidt mere udførlig, omend ikke meget, hvad angår den økonomiske politik. Det er naturligt, at den højtærede minister forsvarede sig, hvad angår den pengepolitiske debat, der har været, navnlig omkring obligationssalget, hvor vi jo har kritiseret regeringen for, at dette salg ikke var blevet fremmet i det fornødne omfang, således at man har været nødt til at trække så meget på nationalbanken, som tilfældet har været. Herom sagde den højtærede minister, at der simpelthen

[Thorvil Kristensen.]

ikke havde været grundlag for at afsætte større beløb. Jeg bliver nødt til at sige, at dette ikke er rigtigt. Jeg beder om, at det bliver forstået ret, hvad jeg her siger. Når jeg siger, at det ikke er rigtigt, betyder det jo ikke, at vi behøjder ministeren, at han ikke sælger mange obligationer i dag, for det kan han ikke, det ved vi godt, dertil er pengeknapheden for stor, efter at valutastillingen nu i det sidste par måneder er slået igennem i bankernes likviditet. Men det, vi har behøjdet den højtærede minister, er jo heller ikke, at han ikke sælger mange obligationer i dag, men det er, at han ikke har sat ind på et tidligere tidspunkt, da mulighederne var større. Mulighederne var tilstede i det tidlige forår, og jeg tillader mig at henvise til den tale, jeg holdt på venstres vegne i den økonomiske debat her i salen i begyndelsen af marts måned. Jeg opfordrede da ministeren til at søge at opretholde obligationssalget fremover, og jeg tilføjede, at jeg havde forstået ministeren sådan, at man i virkeligheden fortsætter den tidligere regerings linie på dette område. Dette blev ikke modsagt, hverken af den højtærede finansminister eller af nogen anden repræsentant for regeringen. Vi måtte derfor efter denne debat i marts måned gå ud fra, at det var regeringens hensigt at følge den samme linie, som den tidligere regering havde fulgt på dette område, og i foråret kunne der have været solgt flere obligationer, hvis den højtærede minister dengang havde taget nogle af de kursreduktioner, som jo alligevel blev nødvendige på et senere tidspunkt.

Ser man på nationalbankens balance for den 1. april dette år, viser den nemlig, at pengemængden var steget siden det foregående efterår, til trods for at valutastillingen var gået tilbage. Og hvorfor var pengemængden steget? Den var steget, for det første fordi der var sket et træk på finansministeriets konto eller konti i nationalbanken, og for det andet fordi nationalbanken selv ad forskellige veje havde udvidet sin kreditgivning til bankerne og erhvervslivet. Takket være finansministeriets træk og nationalbankens kreditudvidelse var der altså i dette forår en større pengemængde end i det foregående efterår, til trods for at valutastillingen var gået til-

bage. Dengang kunne man derfor have sat ind med et større obligationssalg. Samtidig kunne man, hvad vi også havde henstillet både fra venstre og det konservative folkeparti, have sat bremserne i med hensyn til byggeriet. Ærede medlemmer af finansudvalget vil huske, hvordan vi fra venstres og konservatives side allerede sidste vinter prøvede at bremse den højtærede boligminister, men ikke havde held til det, da vi jo ikke havde flertal. I den økonomiske debat i marts måned nævnte jeg derfor også faren for konsekvenserne, bl. a. med hensyn til sortbørsløbningerne, af det store bygge- og anlægsprogram, man havde planlagt. Vi fulgte dette op fra venstres side under forårets skatteforhandling ved at formå regeringen til at påbegynde de reduktioner af de civile anlæg, som jo senere blev fortsat. Se, hvis man dør i foråret havde fulgt vore henstillinger, både med hensyn til at bremse byggeriet og med hensyn til at fremme obligationssalget, ja, så havde vi fået en vis kreditstramning på et langt tidligere tidspunkt, og så var vi ikke kommet så langt ud med hensyn til valutaen, som tilfældet er i dag. Så ville der også være opstået større tillid til, at det var meningen at tage problemerne alvorligt op, og så kunne den høje regering være sluppet for noget af den debat om tillid eller mistillid, som vi har haft så meget af i sommer og i efteråret.

Det, der nu sker, er jo i virkeligheden, at landet betaler lærepenge, fordi den høje regering har ventet for længe med at bremse en farlig udvikling, som var i gang. Det er jo altid sådan, at jo længere man venter med at slå bremserne i, des hårdere må man slå dem i, og des vanskeligere bliver det at komme igennem snævringen på kort tid. Jeg indrømmer, at i dag er mulighederne for obligationssalget meget begrænsede; men det er de, fordi man har ventet for længe både med dette og med hensyn til byggeriet. Derfor er kreditstramningen så hård i øjeblikket, og derfor har vi alle de ubehagelige og for landet uheldige konsekvenser af denne kreditstramning.

Der melder sig derfor det problem, nu da ulykken er sket, nu da vi er kommet ud i dette: Hvad kan vi gøre ved det på dette sene tidspunkt? Hvad kan vi gøre, for at ulykkerne ikke skal blive for store i den

[Thorkil Kristensen.]

tid, vi endnu skal have den kreditstramning? Det er det første spørgsmål, og det andet er dette: Hvad kan vi gøre for at komme ud af den situation, som gør en kreditstramning nødvendig? Jeg skal behandle de to spørgsmål hver for sig.

Hvad kan vi gøre, for at kreditstramningen i den tid, vi er nødt til at have den, ikke skal anrette for store ulykker? Der gælder det naturligvis om, at de begrænsede lånemidler, der er for tiden, kommer til, om jeg så må sige, at arbejde så effektivt som muligt, at vort kreditsystem viser sin effektivitet og ikke går i baglås.

Jeg benytter lejligheden til her at efterlyse resultaterne fra den realkreditkommission, som blev nedsat af den foregående regering. Vi nedsatte denne kommission, fordi der trods en del gode år for landbruget alligevel var vanskeligheder med kreditten i landbruget, både ved at formidle generationsskiftet og ved at finansiere de investeringer, som moderne landbrug kræver, og baggrunden for dette var jo, at realkreditte, som er hovedparten af landbrugets kreditgivning, ikke på langt nær var steget i forhold til ejendomsværdierne og dermed i forhold til behovet. Jeg har regnet ud, at fra 1939 til 1951 er landbrugets samlede lån steget med lidt over 30 pct. Samtidig er bankernes udlån her i landet steget med lidt over 140 pct. Nu ved jeg nok, at bankerne giver en lille smule lån til landbruget og også til boligbyggeriet, men hovedsagelig er det dog byerhvervene, der finansieres af bankerne, og dette viser altså, at fordi landbruget hovedsagelig har været henvist til realkredit, har det ligget bag efter i kapløbet om de disponible lånemidler. Derfor nedsatte vi denne realkreditkommission, og nu begynder det jo at haste med at få resultaterne frem, for nu er der samtidig sket dette, at vi har fået kreditstramning, og at landbrugets konjunkturer har vendt sig på grund af visse prisreduktioner og navnlig naturligvis på grund af den forringede høst.

Vi ved allesammen, at når kreditforeningerne har været bange for en større belåning, hænger det sammen med usikkerheden omkring konjunkturerne fremover — det er nu engang livets vilkår, dem kan vi ikke vide noget sikkert om. Men det hæn-

ger også sammen med, at kreditforeninger og andre långivere har været bange for de særlig privilegerede penge, der i form af investeringslån, høstpantebreve og andre ting er blevet skudt ind med panteret forud for de almindelige prioriteter. Dette bringer en usikkerhed ind i vort realkreditsystem. Det er ikke, fordi disse privilegerede penge andrager særlig store beløb i forhold til de samlede ejendomsværdier, men den enkelte långiver vil være tilbøjelig til at sige: jeg kan jo aldrig vide, hvor meget der bliver skudt ind foran mig, hvor store restancer der kan ophobe sig o. s. v. Derfor er dette et meget alvorligt problem, og derfor håber jeg, at realkreditkommissionen vil kunne fremkalde en begrænsning, en regulering og en klargøring på dette punkt, så vi kan få større sikkerhed i vor realkredit.

I denne forbindelse kan jeg ikke lade være at nævne, at det virker her næsten parodisk, at medens man drøfter dette spørgsmål om sikkerhed i vor realkredit og om at blive fri for usikkerhed med hensyn til forud indskudte prioriteter, så offentliggøres grundskyldskommissionens betænkning, der indeholder et forslag om uden erstatning at indskyde en skatteprioritet på 1 pct. årlig i alle grundværdier. Nu ved jeg nok, at det er forkert at kalde dette for grundskyldskommissionens betænkning, det kan ikke engang kaldes flertallets betænkning, for ser man nøjere efter, deler det såkaldte flertal på 13 af de 24 medlemmer sig i 5 undergrupper, og der er ialt, når det kommer til stykket, 11 grupper i kommissionen. Kun 7 af dens 24 medlemmer står, såvidt jeg kan se, bag dette forslag. Men det er jo ganske usikkert, hvad en regering vil stille op med noget sådant.

Jeg udtaler både for landets og for regeringens skyld et håb om, at regeringen vil vise megen omtanke på dette område. Begrundelsen for uden erstatning at ville indskyde denne prioritet er jo den mærkelige, at ejendomsskatterne ikke er steget så meget som andre skatter i årene siden 1939—40. Det er interessant at tænke på, at med den begrundelse kan man jo forlange forhøjelse af alle skatter i landet undtagen dem, der er steget mest. Det skal jeg imidlertid ikke hæfte mig nærmere ved. Mere afgørende er det, at det er en selvfølge, at ejendomsskatterne må og skal stige mindre end

[Thorkil Kristensen.]

andre skatter, fordi grundværdierne er en aftagende del af samfundets produktions- evne, sådan som også statistikken viser. Det pudsige er jo, at hvis vi havde haft fuld grundskyld før krigen, var ejendomsskat- terne procentvis steget mindre, end de nu er steget. Men det, jeg ville vende tilbage til, det, som er afgørende her, er dette, at i en tid, hvor man trænger til større realkrediter, ville det virke helt paradisk, hvis man ville indskyde en skatteprioritet til en kapi- talværdi af mellem 1½ og 2 milliarder foran de andre prioriteter. Det vil være klogt, hvis regeringen snarest meddeler offentlig- heden, at den ikke tænker på noget sådant.

I denne forbindelse vil jeg gerne nævne den vurdering af de faste ejendomme, som jo forestår, og nævne, at man har været inde på tanken om, at den skulle udskydes. Jeg henstiller, at regeringen tager dette problem op til overvejelse. Det kan jo ikke nægtes, at usikkerheden omkring ejendomsværdi- erne er meget stor. Det har interesseret mig at se, at flertallet af grundskyldskommissionens embedsmænd netop har taget for- behold under hensyn til den store usikker- hed, der er i ejendomsvurderingerne. Den er selvfølgelig særlig stor i øjeblikket, hvor vi ikke ved, hvordan konjunkturerne bliver for det erhverv, der særlig arbejder med faste ejendomme, og hvor vi for byejen- dommenes vedkommende formodentlig står overfor en huslejeregulering, og det er gan- ske klart, at byejeendommenes værdi frem- over vil afhænge fuldstændig af, hvorledes denne huslejeregulering bliver, hvornår den gennemføres, og hvilke ting der eventuelt bliver knyttet til den. Jeg skal også nævne, at ejendomsværdierne i dag selvfølgelig er påvirket af den meget høje rente; vi ved ikke, hvad fremtidens rente bliver. Jeg henstiller derfor, at spørgsmålet om vurde- ringstidspunktet og også vurderingsprin- cipperne bliver taget op til overvejelse. Vi ønsker dette diskuteret i forbindelse med den skattereform, som nu snart formentlig bli- ver forelagt det høje ting.

Men dette var et spørgsmål om, hvad vi kan gøre for at formindske kreditstrammings- uheldige virkninger i den tid, vi er nødt til at have den stramme kredit. På længere sigt er det naturligvis vigtigere, hvad vi kan gøre for at forbedre landets forhold

og særlig valutasituationen, så at kredit- forholdene engang igen kan blive lettere. Det vil jeg gerne sige lidt om.

Jeg må måske, da det ærede medlem hr. Kolbjørn i denne forbindelse citerede et par af mine tidligere kolleger ved Aarhus Uni- versitet, have lov at sige lidt om disse to professorers indlæg, som jeg kun kender fra et referat i „Social-Demokraten“ — men det er jo også en god kilde. De to professorer har efter denne artikel skrevet mere om, hvad man ikke skal gøre, end om, hvad man skal gøre, og det sidste er jo det vigtigste. Men jeg synes, at når det ærede medlem hr. Kolbjørn og iøvrigt også „Social-Demokraten“ med så stor flid citerer de dele af de to professorers artikler, der kunne blive betragtet som vendt imod de tidligere regeringspartier, i „Social- Demokraten“ særlig imod mig, så burde de også have nævnt andre dele af de to professorers indlæg. Professor Jørgen Peder- sen har sagt, at det var ikke noget afgørende, om valutakursen kunne holdes eller ej. Jeg deler ikke denne opfattelse; jeg tror heller ikke, det ærede medlem hr. Kolbjørn deler den, og jeg tror ikke, regeringen deler den. Men en artikel med den konklusion skal man citere med megen forsigtighed. Og hvad angår professor Gelting, er han ikke blot gået imod kreditstramning, men også imod den forbrugsbegrænsning over statsbudgettet, som finansministeren gik ind for, så at tage ham til indtægt er jo også problematisk.

Jeg vil gerne med den højtærede formands tilladelse citere, hvad „Social-Demokraten“ til afslutning siger om disse to indlæg. Den siger følgende:

„Begges indlæg i debatten synes derved at svæve i den blå luft, hvor rigtige deres synspunkter på pengestrømningen end er.“

Altså, man kan bruge de dele af de to ind- læg, der på en eller anden måde kan vendes imod os, men iøvrigt svæver de to indlæg i den blå luft. Jeg advarer det ærede medlem hr. Kolbjørn mod at komme derop.

Det er også for os her i det høje ting mere naturligt at spørge, hvad den højtærede finansminister mener vi skal gøre fremover. Derom sagde den højtærede minister i sin tale, at forbruget må nedbringes, hvis vi skal ud af kreditstramningen, og at dette

[Thorvil Kristensen.]

må ske ved, at overskuddet på statsbudgettet forøges; derfor håbede han, at folketinget ville medvirke til at fastholde tilbageholdenhed i statens udgiftspolitik. Det er jo gammelkendte toner for os, det er lige nøjagtig de toner, som gik igennem de taler, vi fra vor side har holdt i de senere år. Jeg har selv holdt mange taler, hvori dette var grundtonen. Vi forsøgte — forgæves desværre — at holde denne tone, at få den anerkendt, under den foregående regering. Vi advarede forgæves imod de forringelser af statsbudgettet, som den daværende opposition med socialdemokratiet i spidsen ville gennemføre. Nu kan man naturligvis fra alle sider se, at det var forkert at presse den daværende regering til så store forringelser af statsbudgettet. Den højtærede økonomi- og arbejdsminister har jo også erkendt det åbent for ikke ret længe siden; jeg går ud fra, at finansministeren er enig med ham.

Vi har jo også under den nuværende regering forsøgt at holde igen på et par områder allerede sidste vinter — det var dengang forgæves. Men nu holder den højtærede finansminister altså den samme tone i sin tale, som vi i de senere år har holdt i vore. Jeg håber, det må vinde og vare. Det er stadig vor politik, at man skal vise tilbageholdenhed på udgifternes område. Vi mener stadig, der er forskellige tilskudsordninger med boligstøttelovgivningen i spidsen, som trænger til nærmere eftersyn og overvejelse, inden vi går videre i teksten. Jeg er naturligvis glad for den nøgternhed, som efterhånden er kommet til at præge den høje regerings udtalelser herinde i salen, men der er to ting, som gør en en lille smule urolig. Den første vedrører administrationen, som jo spiller en stor rolle under den moderne lovgivning, der i så høj grad er en bemyndigelseslovgivning. Det er jo rigtigt, som det er blevet sagt, at regeringen ikke kan give penge ud, der ikke er bevilget af folketinget; men det er kun en formel beskrivelse af virkeligheden, realiteten er den, at i et vist omfang på adskillige områder er det ministrenes administration, der bestemmer, i hvilket tempo bevilgede penge bliver givet ud. Det gælder igangsætning af boligbyggeri og andet byggeri med offentlig støtte, og

det gælder obligationssalg o. s. v., at det er administrationen, der bestemmer, i hvilket tempo pengene gives ud, medens lovgivningsmagten kun sætter rammerne. Administrationen har ikke været betryggende i den første del af denne regerings liv, derfor er vi kommet så langt ud. Jeg erkender, at man nu er ved at tage reb i sejlene. Jeg spørger mig selv: Vil man holde denne forsigtige linie fremover? Det vil være klogt af regeringen at afgive betryggende forsikringer i så henseende.

Men på længere sigt er det naturligvis lovgivningen og ikke administrationen, det kommer an på, og her kan det jo ikke nægtes, at det harmonerer ikke rigtigt med de forsigtige og formanende taler, vi hører her i salen, når ministre og andre repræsentanter for regeringspartiet ude i landet holder taler, som er betydeligt mindre forsigtige. Selv den højtærede finansminister har jo i Nakskov fornylig holdt en tale — jeg kender den kun fra det ærede medlem hr. Bundvads referat i „Dagens Nyheder“, men det skulle jo også være et godt sted at hente sin information fra — hvorefter det stadig er meningen, at valgprogrammet fra i fjor skal gennemføres, som det hedder, „i det omfang, som det er politisk og økonomisk muligt“.

Jeg vil gerne sige, og dette er en kompliment til den høje regering, at sandheden er den, at man er begyndt at afskrive en del af dette valgprogram. Jeg skal ikke komme nærmere ind på de billige penges politik, som det jo i hvert fald foreløbig har lange udsigter med. I virkeligheden har regeringen officielt stort set bekendt sig til samme linie som den, den tidligere regering fulgte.

Jeg minder om min udtalelse i marts måned i år, der ikke blev modsagt. Man har opgivet tanken om, at huslejen skal ned på niveauet fra 1. januar 1950, og tanken om de mange ekstra lejligheder, der skulle bygges, er også opgivet. Således er det jo klart, at man er nødt til at tage dette valgprogram op til en realistisk vurdering, og det mærker vi også herinde i tinget at regeringen er klar over, men vi trænger til større harmoni mellem taler i Nakskov og taler i København. Det vil også styrke den tillid, som regeringen lægger så stor vægt på at få.

[Thor kil Kristensen.]

Når jeg har talt så meget om vore langtidssudsigter på forskellige punkter, så er det, fordi vi allesammen nødigt vil se, at reformlovgivningen skal gå varigt i stå. Men hvis den skal hvile på et sundt grundlag, så må den hvile på en realistisk vurdering af vore økonomiske muligheder. Vi må se statsbudgettets fortsatte udvikling i lys af den produktion her i landet, som er den kilde, hvoraf alle skatter, alt forbrug og alle reformer skal øses. Vi håber, at den mere realistiske vurdering, som regeringen er begyndt at anlægge herinde, må vinde fodfæste. Det vil være betingelsen for, at vi kan få den fasthed i vor økonomiske politik, som vi trænger så meget til.

Thestrup: Ved sidste års første behandling af finanslovsforslaget blev det fra alle sider betonet, at finanslovdebatten ikke nu under den nye grundlov skulle være den storpolitiske generaldebat, som den tidligere har været, men at den skulle koncentrere sig om selve finanslovsforslaget. Da en førstebehandling imidlertid er en behandling af et lovforslags principper og hovedlinier sammenholdt med den situation, der foreligger på det pågældende lovgivningsområde, må det også her blive hovedlinierne og principperne og den foreliggende økonomiske og finansielle situation, der skal debatteres, og dermed må behandlingen jo blive en debat også om statens og landets økonomiske og finansielle forhold i almindelighed og om den politik, der skal føres for at bringe disse i den heldigst mulige stilling. Nu er de økonomiske og finansielle spørgsmål jo noget af det, der står lige i centrum af den partipolitiske diskussion her i landet, og debatten i anledning af statsministerens redegørelse for rigets almindelige stilling, generaldebatten, vil derfor, som det også er sket i år, i høj grad dreje sig om økonomiske og finansielle spørgsmål.

Hvad er da forskellen på finanslovdebatten og generaldebatten ved samlingens begyndelse? Må forskellen ikke søges i følgende:

Generaldebatten er en almindelig debat om rigets anliggender. Heri ligger, at den vedrører alle rigets anliggender, selvom de ikke specielt kan anskues ud fra økono-

miske synspunkter, men endvidere er generaldebatten som følge af den stilling, de politiske partier indtager i vort forfatningsmæssige liv og i selve vor forfatning, helt igennem partiernes debat. Det er partiernes stilling overfor regeringen og partiernes stilling indbyrdes, der er dens væsentligste og interessanteste indhold.

Generaldebatten må endvidere i høj grad blive en debat om den politik, der er ført. Når rigets almindelige stilling skal drøftes, er det nødvendigt at beskæftige sig med, hvad det er for en politik, der har ført os til den stilling, det er i, og hvorledes regeringens og partiernes ansvar er herfor.

Jeg tror, det vil være berettiget at lade finanslovdebatten være mindre præget af partiernes politik, end generaldebatten er og må være det. Vel taler vi på partiernes vegne, og ingen af os kan undgå, at den politiske opfattelse, der har ført os herind, præger os og påvirker vor stilling til de finansielle og økonomiske spørgsmål, men det må være berettiget i mindre grad at beskæftige sig med partiernes politik end med de økonomiske og finansielle grundsynspunkter, der ligger bagved partidelingen og vel ikke helt er afgørende for den.

Endvidere er det ved finanslovdebatten lige så naturligt at se fremad til det kommende finansår, som det ved generaldebatten er naturligt at se tilbage på samlingen, der er gået. Jeg er klar over, at det ikke er nemt at opstille en sådan sondring altfor skarpt. Det er heller ikke min mening. Det er kun min mening med disse ord at angive nogle hovedlinier.

Spørgsmålet om finansudvalgets arbejdsform er påny blevet inddraget i den offentlige debat ved en kronik i „Dagens Nyheder“ for den 1. december af det ærede medlem hr. Poul Møller. Jeg vil gerne sige, at jeg er betænkelig ved at ændre ret meget ved finansudvalgets arbejdsform. Den har efter mange års udvikling fundet et fast leje, og det er, såvidt jeg kan se, en ret praktisk arbejdsform. Og så er der jo een ting til: hver gang der bliver behandlet et vigtigt spørgsmål i finansudvalget, så bliver det forelagt på partimøderne, og partierne får lejlighed til at tage stilling til det. Når tillige aktstykkerne er tilgængelige ikke blot for medlemmerne, men tillige for pres-

[Thestrup.]

sen, så kan jeg ikke se, at der er grund til at klage over, at offentligheden eller medlemmerne af folketinget er holdt udenfor.

Jeg har her ved den anden finanslovdebat efter den nye grundlov gerne villet gøre disse bemærkninger, og jeg tror, det vil være rigtigt, at man gør mig opmærksom på det, hvis jeg tager fejl, og gør indsigelse, hvis man ikke er enig med mig, for at vi kan få en fast praksis lagt med hensyn til disse to debatter. To storpolitiske debatter, der er nogenlunde ens, lige efter hinanden tror jeg ikke vil være så heldigt.

Jeg mener, at den omlægning af budgetopstillingen, der er sket, vil bidrage til at lette arbejdet med finansloven. Finansloven er, hvad alle her i dette ting, der arbejder med den, vist vil indrømme, meget vanskelig at finde rundt i, og den har mange faldgruber. Jeg tror, at de ændringer, der er foretaget i opstillingen, er en lettelse for os. Det er muligt, som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen mente, at der er nogle ting, der burde have været anderledes. Jeg er helt indforstået med, at vi i finansudvalget taler om spørgsmålet. Det, det gælder om, er jo at få en så overskuelig og praktisk opstilling som muligt.

Det fremgik af den højtærede finansministers forelæggelsestale, at den økonomiske situation, vi befandt os i, var alt andet end behagelig, og den højtærede minister endte sin tale med at opfordre folketinget til at være tilbageholdende med at pålægge staten udgifter og håbede på, at det her i folketinget ville blive muligt for ham at skaffe et flertal for pålæg af nye skatter.

Den højtærede minister gav en kort skildring af, hvordan vi var kommet ind i denne uheldige situation fra den tidligere ret gunstige situation, som vi var i i 1952 og 1953. Den højtærede minister sagde — det er et citat fra folketingstidende sp. 929—930:

„Den afgørende faktor i de danske pengeforhold i årene 1952 og 1953 var, at der i disse år var et overskud på den løbende betalingsbalance overfor udlandet; gennem eksportørernes salg af den indtjente valuta til nationalbanken skete der en forøgelse af pengeforsyningen og bankernes kasser. På den anden side havde staten et lånebehov på 600—800

mill. kr., som den dækkede gennem salg af obligationer i markedet. Den kunne gøre dette, netop fordi der gennem nationalbankens køb af valuta skete en forøgelse af pengeforsyningen, således at banker og private kunne købe obligationer, uden at deres kasser gik ned. Ved fastsættelsen af salgskurserne på sine obligationer kunne staten i en vis udstrækning øve indflydelse på salgets omfang og dermed på pengeforsyningen og renteniveauet iøvrigt. De fastsatte salgskurser betingede oprindeligt en effektiv rente på ca. 6 pct. og blev kun hævet lidt, efterhånden som valutasituationen forbedredes.

Da nu valutabalancen i løbet af 1953 gradvis ændredes fra overskud til underskud, førte det til, at den tendens til forøgelse af pengeforsyningen, som nationalbankens køb af valuta hidtil havde medført, afløstes af en tendens til nedgang i pengeforsyningen, men da samtidig det løbende salg af statspapirer gik ned, forblev pengeforsyningen praktisk taget uændret.

Efterhånden som valutaunderskuddet viste en stigende tendens, måtte en tilpasning finde sted enten ved en finanspolitisk stramning gennem højere skatter og begrænsning af statsudgifterne eller ved en ændring i rentepolitikken. Da der ikke kunne opnås tilslutning til højere skatter, gennemførtes først en række besparelser. Samtidig foretoges en stramning af pengepolitikken gennem højere diskonto og nedsættelse af salgskurserne for statsobligationer, hvorved kreditforholdene blev strammet.“

Det er naturligvis rigtigt, hvad den højtærede minister har sagt, men den højtærede minister kom slet ikke ind på grundene til den uheldige valutaudvikling og til, at vi i dag må have den meget stærke kreditstramning, vi har. Jeg synes, det må siges, at en af de væsentligste grunde hertil er den forøgelse af forbruget, der er sket, og som i høj grad er foranlediget ved regeringens politik og dens udtalelser og løfter. Hvorfor vedblev man ikke at dække statens lånebehov på samme måde, som den tidligere regering havde gjort, nemlig ved at låne på kapitalmarkedet i stedet for at trække på nationalbanken? Det er sagt

[Thestrup.]

mange gange, men det kan ikke siges for ofte: en af grundene til den misère, vi er i, er, at den høje regering slog ind på „den milde“ inflations vej i stedet for at sætte tæring efter næring.

Når dette er sagt og vi skal se på situationen, som den foreligger i dag, må jeg sige, at jeg har ikke noget at indvende mod den skildring, ministeren gav af vore økonomiske forhold, derunder af de vanskeligheder, som den stærke kreditstramning forårsager. Det er rigtigt, at byggeriet truer med at gå i stå. I snart $\frac{3}{4}$ år har der været stoppet for bevillinger af nye statslån, og hvis det ikke, selvom der bevilges statslån, bliver muligt at få byggelån i bankerne som følge af nationalbankens stramning af pengemarkedet, står vi overfor en fuldstændig standsning af byggeriet med den store arbejdsløshed, det vil give. Derfor har det også undret mig, at regeringen ikke har sat mere ind på hurtigt at få en ny husleje- og byggestøttelov vedtaget. Vi er vist alle klar over, at den nuværende huslejelov i øjeblikket virker lige imod det, vi må tilstræbe i den økonomiske politik. Den virker direkte opfordrende til et for stort boligforbrug og tvinger derved til en boligproduktion, der er større end rimeligt. Den virker — ved at holde huslejen for et meget stort antal lejligheder nede på et for lavt niveau — direkte forbrugsforøgende; den er sammen med byggestøtteloven med til at hindre, at det private byggeri kan komme i gang, og er derved en af de love, der stærkest har krævet offentlig investering med dens krav til statskassen. Såvidt jeg har forstået, er der fra alle sider vilje til at handle sig frem til en løsning. Jeg kan ikke se andet, end at en ordning af disse forhold ville falde helt i linie med den økonomiske politik for den nærmeste fremtid, som den højtærede finansminister, såvidt jeg da forstår hans fremsættelsestale, gør sig til talsmand for.

Jeg ser nok, at der i de sidste dage har været forlydender om, at nu kommer der

en ny huslejelov. Lad os se den, før vi dømmer om den. Snart siges der, at den går ud på det ene, snart siges der, at den går ud på det andet.

Den højtærede minister har også ret i, at en kreditstramning udstrakt over længere tid vil virke meget uheldig for landbruget. Der tiltrænges i meget høj grad en forbedring af landbrugets bygninger; når jeg siger tiltrænges, mener jeg dermed, at en sådan forbedring vil spare mange udgifter, men under kreditstramningen er det naturligvis umuligt at tænke herpå. Mere betænkeligt er det, hvis kreditstramningen kommer til at virke hemmende ind på vor landbrugs-eksport. Her kan vi alle se faren.

Må jeg på det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens forespørgsel om, hvor langt realkreditkommissionen var fremme med sit arbejde, svare i min egenskab af formand for realkreditkommissionen, at vi i og for sig er ved at være færdige med arbejdet.

Vi er så langt fremme, at vi vel egentlig godt, hvis vi havde sat særlig fart på her tilsidst, kunne være blevet færdige i år, men fra et stort flertal i kommissionen er der blevet fremsat ønske om, at vi skulle vente en måneds tid eller to ind i det næste år for at se, hvordan udviklingen bliver. Vi har ment, det var rigtigt at imødekomme det ønske, men jeg vil tro, at vi i en af de første måneder i 1955 vil kunne komme med en betænkning fra realkreditkommissionen.

Jeg synes også, at vi på nogle områder, navnlig med hensyn til de prioriteter, der er skudt ind foran førsteprioriteten, skulle kunne komme et godt stykke vej frem, og jeg kan fuldtud give tilslutning til det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens udtalelse, der går ud på, at netop i et øjeblik, hvor man arbejder med at få fortrinsprioriteterne så langt ned som muligt, kommer grundskyldskommissionens betænkning og fylder naturligvis den realkredit med betæneligheder, som netop skulle give høje lån.

Det er da også klart, at industri, håndværk, handel og skibsfart alle lider under

[Thestrup.]

den hårde kreditstramning. De store renteudgifter forøger deres omkostninger, og det er efter de lønstigninger, der har været, i forvejen svært at konkurrere med udlandet. For en del af industriens vedkommende bidrager den toldmæssige stilling til vanskelighederne. Hvis det kun var det, der var i vejen, at udlandet havde høj told, medens vi havde frihandel, gik det måske nok. Men det er ikke det eneste. Det er vel endnu mere det, at udlandet i mange tilfælde anvender hårdhændede metoder — eksportpræmier, dumping af forskellig art — der giver vor industri, såvel arbejdere som arbejdsgivere og funktionærer, grund til at beklage sig over, at vi stadig ikke får en tiltrængt revision af vor forældede toldlovgivning. Også dette punkt, at vor industri er så ubeskyttet ikke blot mod almindelig konkurrence, men også mod illoyal konkurrence fra udlandet, bidrager til, at kreditstrammingsvanskelighederne mærkes så hårdt af den.

Jeg forstår den højtærede finansminister således, at hans opfattelse er den, at vel er kreditstramningen hård ved vore erhverv, og vel er der grænser for, hvor længe den kan udstrækkes, men det er nødvendigt at blive ved med den, indtil vi har fået forbruget nedsat. Endvidere, at ministeren mener, at forbruget må nedsættes ved overbalancering på statsregnskabet, og han opstiller to muligheder, der naturligvis også rent logisk frembyder sig, nemlig som den ene at nedbringe statens udgifter og som den anden at forøge dens indtægter. Lad os se på den første mulighed. Naturligvis kan det lade sig gøre at nedbringe den ene og den anden af de udgifter, der er ført op i finanslovsforslaget.

Det er jo en af finansudvalgets opgaver, ja, dets vigtigste opgave, at gennemgå finanslovsforslaget punkt for punkt, og jeg er helt indforstået med, at vi ved denne gennemgang må have mulighederne for at spare for øje som noget meget vigtigt. Jeg kan helt slutte mig til det, som jeg har ladet mig fortælle af formanden for finansudvalget, det ærede medlem hr. Jensen-Broby, skal have udtalt fornylig om arbejdet i finansudvalget: „Nu skal vi til at være fedtede!“ Det er rigtigt. Vi skal til at være fedtede, vi skal spare mere, end vi har gjort

det før, både når vi behandler finansloven og tillægsbevillingerne. Noget kan der nemlig nås ad den vej. Forholdet er jo det, at vore finanslove har 3 store udgiftsområder: de sociale udgifter, forsvarsudgifterne og lønningerne.

For de sociale udgifters vedkommende er vi enige om, at vor sociale standard ikke må forringes. Langt de fleste udgifter på dette område er iøvrigt lovbundne, og en ændring af lovene, således at ydelser forringes eller ophæves, betragter jeg som udelukket. Derimod tror jeg, vi må se i øjnene, at det i den situation, hvori vi er, rent økonomisk set ikke er muligt for os at udvide de sociale ydelser. Jeg er enig med dem, der mener, at når et samfunds velstand stiger, bør en del deraf anvendes til sociale formål, ikke alene af humane grunde, men også fordi sociale forbedringer styrker samfundet. Udgifterne til hospitaler, til fængsler, til tabte arbejdsdage bliver mindre, og i det lange løb stiger samfundets velstand yderligere derved. Men vi må vælge det rigtige tidspunkt til sådanne udvidelser. Det kan ikke gøres i en tid, hvor de økonomiske forhold er således, at landets produktionsliv er i store vanskeligheder på grund af mangel på kapital. Hvis vi berøver det arbejdende samfund noget af dets nødvendige driftskapital, hvis vi lægger sådanne skatter på arbejdet i samfundet, at man søger at fri sig for arbejdet eller i alt fald at begrænse det, fordi skatterne sluger den ekstraintægt, der er ved at arbejde intensivt, så vil yderligere sociale foranstaltninger forringe samfundets tilstand som helhed. Mit parti er tilhænger af en folkepensionering, når det bliver en ordning, der finansielt kommer til at hvile i sig selv; ellers må det vente, til produktionen i samfundet kan bære en dyrere ordning. Sålænge vi har en så stærk kreditstramning, at byggeriet er ved at gå i stå, at landbrugets eksport kan komme i vanskeligheder, og at industrien kan blive nødt til indskrænkninger, kan jeg ikke se, at det vil være forsvarligt at kaste os ud i nye sociale ydelser.

Jeg må forstå den højtærede finansministers tale ved finanslovsforslagets fremsættelse således, at han er enig med mig i denne betragtning, når han siger — folketingstidende sp. 932 —:

„... jeg går ud fra, at folketinget vil

[Thestrup.]

medvirke til at fastholde den tilbageholdenhed i statens udgiftspolitik, som er forudsat ved udarbejdelsen af finanslovsforslaget“.

Men så forstår jeg ikke, at den højtærede finansminister kan holde en tale som den, han holdt i Nakskov den 7. november.

Den højtærede finansminister og jeg tilhører forskellige partier med et forskelligt syn på mange ting. Det skal vi ikke drøfte her. Jeg anerkender, at der er noget berettiget i hans, ligesom han utvivlsomt anerkender, at der er noget berettiget i mit. Men jeg er forbavset over, at han i den situation, hvori vi står, og med de udtalelser in mente, som jeg citerede her fra fremsættelsestalen, kan sige, som han sagde i Nakskov — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Det er ikke spørgsmålet, om vi har råd til de reformer, som socialdemokratiet har på sit program, men om vi har råd til at lade være, der er det vigtigste i den foreliggende situation“,

når de reformer, der var tale om var sociale reformer, der krævede nye udgifter. Jeg vil derfor spørge den højtærede finansminister, om han ikke mener, at det er nødvendigt for os først at komme ud af kreditstramningen og få bragt underbalancen på valutaen ud af verden, før vi går til udgiftskrævende reformer.

Nej lad os forsøge, om vi kan holde os indenfor de 879 mill. kr., som er opført på arbejds- og socialministeriets budget; så tror jeg, at en hel del er nået.

Hvad det andet store udgiftsområde angår — forsvaret — må det naturligvis også gælde, at vi bør holde os indenfor budgettet og ved gennemgangen af det vise sparsommelighed. Til forsvarsministeriets budget er der i anmærkningerne til finanslovsforslaget pag. 1973—74 følgende bemærkning:

„Nærværende budgetforslag er udarbejdet under forudsætning af 16 måneders tjenestetid samt under forudsætning af, at indkaldelserne reduceres med 3 000 mand, og at der ikke finder genindkaldelser sted i finansåret 1955—56. Under hensyn til forholdene ved budgetforslagets udarbejdelse må forsvarsministeriet forbeholde sig senere at fremkomme med forslag om — indenfor det til for-

svarsministeriet opførte totalbeløb — at foretage ændringer i de på de enkelte konti opførte beløb.“

Ministeren ved, at mit parti beklager, at den oprindeligt lagte plan blev ændret. Det gælder i høj grad for forsvaret, at de, der arbejder i det, må have faste forhold at arbejde under. Stadige ændringer må, såvidt jeg kan se, her, hvor en opbygning er under udførelse, gøre det meget vanskeligt at nå til gode resultater, også af den grund, at vort forsvar skal samordnes med andre landes forsvar. Jeg føler mig overbevist om, efter mit kendskab til den højtærede forsvarsminister, at han deler denne opfattelse af nødvendigheden af en fast plan for opbygningen af forsvaret og af, at det bliver en plan, som man fra alle sider sætter noget ind på at holde.

Hvad det tredje store udgiftsområde, lønninger, angår, kan vi vel kun sætte ind ved at være tilbageholdende, mere tilbageholdende, end vi hidtil har været, med oprettelse af nye stillinger.

En del vil det således kunne hjælpe, hvis vi, som finansministeren opfordrede os til, ikke går med til ret mange ekstra bevillinger. Hertil kommer, at det vil være lettere for os end hidtil ikke at gå udenfor budgettet, idet finanslovsforslaget er fremsat to måneder senere end før. Det skulle alene herved være muligt at undgå så store beløb, som vi tidligere havde i tillægsbevillinger. Hertil kommer yderligere, at der jo er afsat en reserve til tillægsbevillinger på 242 mill. kr.

Hvis regeringen og vi alle her i tinget virkelig ville sætte Frederik den VI's ord: „Nu ville vi alle spare“, op som en parole, indtil vi havde fået valutaunderskuddet ud af verden, således at vi virkelig i vor virksomhed herinde efterlevede den, så tror jeg, at meget ville kunne nås. Måske kunne det øve en sådan påvirkning udadtil, at det gik noget hurtigere at få forbruget nedsat, end vi regner med. En sådan parole ville vel også kræve, at vi medlemmer af folketinget — og her tager jeg mig selv med — viste større tilbageholdenhed med at gå ind for udgiftsførelser, selvom det var udgiftsførelser, der direkte var til formål i vore egne kredse. Mon ikke vi er lidt for tilbøjelige til at mene, at vi kun kan få befolkningen til at spare, at nedsætte

[Thestrup.]

forbruget, ved at tvinge den dertil ved skatter, ved tvungen opsparing o. lign.? Trods de hårde stød, som pengeforringelsen har givet opsparingsviljen, er der dog stadig en god del sparevilje tilbage; det må være vigtigt for os, at vi gør, hvad vi kan, for at støtte den; ikke mindst i den nuværende situation, er den meget værdifuld. Men så tror jeg rigtignok også, at vi skal lade være med at tale altfor meget om at instituere strukturændringer, hvadenten det drejer sig om de sociale forhold, eller det drejer sig om undervisning. Thi det kan ikke nægtes, at enhver strukturændring i et samfund på et eller andet område betyder udgifter, og det udgifter, der kan forslå noget. Ja, jeg er også bange for, at hvis man fra vor side herinde taler altfor meget om strukturændringer indenfor beskattningen, vil også det give spareviljen et hårdt stød.

Men det er jo også nødvendigt at se på den anden af de to muligheder, der er for at forøge overskuddet på statsbudgettet: at forøge statens indtægter. Når den højtærede finansminister sluttede sin tale med at sige, at han håbede, der kunne opnås et flertal her i tinget for at gennemføre et forslag, der kan sikre den nødvendige forøgelse af statsindtægterne, ligger den tanke vel ikke helt fjern, at ministeren omgås med planer om at forhøje den direkte beskatning. Hertil synes jeg, at det er rigtigt at sige een ting: det kan ikke, hvis der skal føres en forsvarlig økonomisk politik her i landet, lade sig gøre at forhøje indkomstskatterne, hverken på personer eller på selskaber, fordi det direkte vil betyde, at den private kapitaldannelse, der er aldeles nødvendig for produktionen, dermed vil gå ned. En forøgelse af indkomstbeskatningen kan jo kun betyde, at det er de større indtægter, der skal betale mere i skat. Men det vil igen sige, at pengene til at betale denne skat med enten trækkes ud af banker og sparekasser eller af virksomheder, og det vil — hvad vist alle vil indrømme — ikke betyde nogen begrænsning i forbruget. Det er, som om vi her i landet står ved en skillevej: Skal vi vælge et privat drevet erhvervsliv, eller skal vi vælge et statsdrevet erhvervsliv? Hvis vi skal vælge at opretholde et privat drevet erhvervsliv, må vi sørge for, at der kan

dannes privat kapital til at drive det med og udvide det for. Vil vi ikke det, må vort erhvervsliv blive et af staten finansieret og dermed et af staten dirigeret erhvervsliv. Jeg ved ikke, om den højtærede finansminister er tilhænger af noget sådant, men jeg kan i alt fald ikke tænke mig, at den højtærede finansminister i denne situation, hvor det gælder om at forøge vor produktion og vor eksport, kan mene, at tiden er inde til at forværre forholdene for den private finansiering af erhvervslivet.

Jeg kan ikke tænke mig, at den højtærede finansminister tror, at dette øjeblik er det rette til at lade staten overtage yderligere finansiering. Jeg synes, at det er noget meget karakteristisk for den nuværende situation, at staten har mere end nok med at klare den finansiering af boligbyggeriet, man er gået ind for. Ministeren peger på de muligheder, der er for eksport til Vesteuropa på grund af den nuværende højkonjunktur dér. Men skal denne mulighed realiseres, tror jeg ikke, det er rigtigt at lægge yderligere skatter på det erhvervsliv, der skal fremskaffe produktionen dertil. Nej, hvis ministeren ikke kan få det overskud frem på statsbudgettet, som han mener nødvendigt, ved at formindske udgifterne, så bør han finde andre veje til at fremskaffe det, når det er en nedsættelse af forbruget, en forøgelse af eksporten og dermed en bedring af valutaforholdene, der er målet. Jeg tror, lignende betragtninger kan gøres gældende, når det drejer sig om spørgsmålet om, hvorvidt forhøjelsen af skatter på fast ejendom kan bevirke vanskeligheder for produktionen; derfor synes jeg, det ærede medlem hr. Thorvil Kristensens forslag om at overveje en eventuel udsættelse af den kommende almindelige vurdering er værd at tage i betragtning og spekulere nærmere over.

Jeg har givet den højtærede minister et godt råd, og det er: lad os få en fornuftig ordning af husleje- og byggestøtteleven. Jeg vil gentage mit råd her. Huslejestoppet er den sidste rigtig alvorlige af krigstidens restriktioner og — som det synes — den vanskeligste at komme af med. Jeg tror, at disse år har lært os, at restriktioner passer for en krigstid, men at de er i den grad i modstrid med de principper, hvorefter en fredstids liv leves, at de virker absolut forstyrrende på forholdene. Vi må

[Thestrup.]

derfor, når vi ønsker fredstidens roligere forhold, afvikle dem; nogle af dem må afvikles hurtigt, andre af dem — som huslejestoppet — langsommere og gradvis, men afvikles må de.

Om finanslovsforslagets enkeltheder skal jeg ikke her tale. Vi kommer nu til enkelthederne i finansudvalget, og dem bliver der jo senere lejlighed til at drøfte, når vi grundigt har sat os ind i dem.

Jeg skal prøve ganske kort at samle, hvad jeg har sagt: jeg er enig med den højtærede finansminister i den skildring, han har givet af vor øjeblikkelige økonomiske og finansielle situation. Vi kan ikke lempe kreditstramningen, før forbruget er nedsat, eksporten forøget og valutaforholdene forbedret. Vi bør søge dette nået, ved at vi herinde søger at holde udgifterne så langt nede, som det er forsvarligt. Vi bør vise, at det er alvor fra vor side med at spare, således at spareviljen i befolkningen får en i høj grad tiltrængt opmuntring herindefra; vi må afpasse vore handlinger og ord herefter.

Af direkte foranstaltninger bør vi søge husleje- og byggestøtteleven ændret, således at huslejen i den gamle boligmasse forhøjes, en afvikling af huslejestoppet er i sigte og byggestøtteleven indeholder opfordring til privat byggeri. Hermed vil boligsituationen lattes og kravene på staten til investering formindskes.

Med disse ord kan jeg på mit partis vegne tilsige en velvillig behandling af finanslovsforslaget.

Bertel Dahlgaard: Jeg tror, folketinget har grund til at være tilfreds med den omlægning af statens budget og regnskab, som påbegyndtes i fjor, og som er videreført i det foreliggende finanslovsforslag. Der kan endnu være enkeltheder at overveje, som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen omtalte, men jeg håber, reformarbejdet vil blive fortsat, og at det vil sætte sig nye spor i det finanslovsforslag, der forelægges næste efterår, så der her vil kunne noteres en systematisering og forenkling af de enkelte ministeriers budgetter — idet jeg dog pointerer, at denne forenkling ikke bør gå så vidt, at den formindsker folketingets hidtidige muligheder for den fornødne kontrol.

Jeg har også bemærket mig, at anmærkningerne til finansloven i år fremtræder i en noget mindre kaotisk tilstand end tidligere, hvilket bl. a. har medført, at anmærkningerne fylder ca. 200 spalter mindre end i fjor. Jeg håber, denne systematisering af anmærkningerne vil blive fortsat. Det er, som om man ved anmærkningernes affattelse ikke i alle ministerier forstår at skelne mellem væsentligt og uvæsentligt, så der på visse steder gengives tal og bemærkninger, der kun er fyldekalk uden betydning, medens der på andre områder udelades oplysninger, som er af betydning for finansudvalget, og som udvalget derfor må fremsætte spørgsmål om. Jeg tror, ministerierne i noget højere grad bør lægge sig på sinde, at affattelsen af anmærkningerne til finansloven i den mest oveskuelige form og sådan, at de giver de nødvendige oplysninger og ikke fremkommer med betydningsløse bemærkninger, er en ikke ringe kunst, og jeg håber, finansministeriet vil fortsætte det forenklingsarbejde, som jeg altså overfor den højtærede minister anerkender er godt begyndt.

Men vigtigst er det, at det foreliggende finanslovsforslag nu bringer den let tilgængelige samlede oversigt over den statsfinansielle stilling, som folketinget i de sidste år har savnet så stærkt.

Efter at statsbudgettet ikke længere lægges alene ud fra finansielle hensyn, men tillige ud fra hensynet til landets økonomiske politik i videre forstand, er den hidtidige deling i driftsbudget og anlægsbudget blevet forældet; men der er selvfølgelig grund til — som finansministeren også gjorde det — at understrege, at den nu i forslaget givne oversigt over drifts- og anlægsbudgettets samlede resultat, der findes som indledning til finanslovsforslaget, nok angiver det anslåede overskud for finansåret, men at dette overskud kun giver et groft udtryk for statsfinansernes almindelige indvirkning på det økonomiske liv, idet denne indvirkning i betydelig grad er afhængig af karakteren af de skatter, der har frembragt overskuddet.

Angående reformerne vedrørende budget og regnskab skal jeg endnu tilføje, at jeg håber, de forhandlinger, der føres i et udvalg angående behandlingen af tillægsbevillingslovsforslaget, snart må føre til et resultat — og det tror jeg også de gør.

[Bertel Dahlgaard.]

Jeg håber, at vi dermed kommer bort fra det hidtidige system fra tokammer-systemets dage, hvorefter forslaget til tillægsbevillingslov først forelægges folketinget henimod finansårets slutning og de udgifter, det har været nødvendigt at afholde udover de på finansloven bevilgede beløb, først bevilges af folketinget, efter at pengene faktisk allerede er anvendt, hvadenten det nu måtte være sket med eller uden finansudvalgets billigelse. Det vil sikkert være muligt at finde en form, hvorved folketinget også får lejlighed til den reelle godkendelse — når det da ikke drejer sig om sådanne hastesager, som statens interesser kræver en hurtig afgørelse af med den garanti, der ligger i finansudvalgets behandling af sagen.

Samtidig tillader jeg mig at understrege finansministerens udtalelse om, at administrationen bør holde sig for øje, at tillægsbevillingsloven fremtidig bliver af et langt ringere omfang end hidtil.

Hvad nu den finansielle side angår, indeholder finanslovsforslaget to lyspunkter. For det første viser forslaget, at den kolossale stigning i statens udgifter, som særlig satte ind i 1950—51, nu i det væsentlige er standset for det kommende finansårs vedkommende.

Dernæst viser forslaget, at de finansielle indgreb, der begyndte med ministeriets administrative foranstaltninger i sommer, og som forstærkedes ved den ekstraordinære lovgivning i september, har afsat betydningsfulde spor i budgettet. Indeværende år, som var budgetteret til kun at give en strøget balance, ventes nu at slutte med et overskud på ca. 300 mill. kr., og for det kommende år er budgetteret et lignende overskud. Der er tillige på budgettet afsat 200 mill. kr. til imødegåelse af udgifter på tillægsbevillingsloven for det kommende år, og endelig siger den højtærede finansminister, at han har budgetteret indtægterne fra forbrugsafgifterne meget forsigtigt — hvad tallene også bærer vidnesbyrd om.

I den tale, hvormed finansministeren i september fremsatte regeringens kriselovforslag, udtalte ministeren, at han regnede med, at der med vedtagelsen af disse forslag skulle kunne fremkomme et øget overskud for det kommende finansår på ca. 350 mill. kr.

Som bekendt blev regeringens lovforslag ikke gennemført i den skikkelse, hvori de var fremsat; nogle af dem faldt bort og blev erstattet med besparelser eller andre foranstaltninger. Til trods herfor viser finansministerens finanslov altså, at det mål, ministeren satte sig i september, i alt væsentligt er nået. Jeg synes derfor, der er mindre grund til for ministeren, som jeg ser han har gjort det på et møde, at udtale, at dersom blot regeringens forslag var blevet gennemført i deres oprindelige skikkelse, ville de økonomiske virkninger være blevet langt gunstigere. Men det gælder måske også her, som jeg hørte det udtalt af en tidligere taler, at den højtærede minister taler noget anderledes ude i landet end herinde i tinget.

Men jeg vil gerne føje til, at i det hele taget synes det mig, ministeren har en tilbøjelighed til — hvad der også sporedes i hans fremsættelsestale forleden — at gå ud fra, at en forøgelse af finanslovens overskud altid skal tilvejebringes gennem forøget skatteudskrivning. Jeg tror, det i almindelighed er sundt for en finansminister at tænke på, at et overskud fremkommer lige så godt ved besparelser som ved nye skatter, og at en indskrænkning af befolkningens forbrug lige så godt kan fremkaldes ved, at staten bruger mindre, som ved, at staten gennem nye skatter inddrager penge fra befolkningen. Og så synes jeg, der er en ting, som den højtærede finansminister skal være taknemlig for, nemlig at de ekstraordinære foranstaltninger, der gennemførtes i september, blev af en karakter, som utvivlsomt blev modtaget med forståelse og tilfredshed af befolkningens store flertal, hvad jeg tvivler om ville være blevet tilfældet, hvis regeringens forslag var blevet gennemført uændrede. Jeg tror, det viser, at folketinget i september netop udførte den funktion, som er så ønskelig og nødvendig særlig under et politisk system med mindretalsregeringer.

Valutaforanstaltningerne, der gennemførtes i september, greb ind på væsentlige af de sårbare punkter i vor økonomi, hvor en forbrugsbegrænsning kunne ske uden skadelige virkninger for erhvervslivet. Disse indgreb bestod som bekendt i militære og civile besparelser, standsning af en for stærk ekspansion indenfor byggeriet, brems-

[Bertel Dahlgaard.]

ning af det overhåndtagende køb på afbetaling, der disponerer over fremtidens indtjening, samt forhøjelse af spiritus- og cigaretbeskatningen.

Jeg betragter den højtærede finansministers finanslovsforslag og de udtalelser, han ledsagede det med, samt andre foranstaltninger, regeringen nu har bebudet, som en fortsættelse af disse sanerende foranstaltninger, men de finansielle betragtninger, finansministeren har anstillet, holdt sig i det væsentlige til det kommende finansår — men hvad så derefter?

Regeringen har på indeværende og det kommende finansår opnået sine resultater bl. a. ved på det militære område at foretage betydelige militære besparelser jævnsides med civile besparelser, således som vi tilrådede det sidste forår. Men ser vi videre udover det kommende finansår, opstår det spørgsmål, hvad selve det militære system, der er bygget op, vil koste. Jeg vil foreløbig gå ud fra, at den høje regering er klar over, at de besparelser, der nu er gennemført, ikke kan være en isoleret episode; men hvis nye besparelser frem i tiden skal muliggøres, da tror jeg, regeringen allerede nu bør tage initiativet til sammen med folketinget at påbegynde dybtgående overvejelser med hensyn til det nu opbyggede militærsystems økonomiske konsekvenser på længere sigt. Ellers vil regeringen en dag stå overfor ubehagelige overraskelser, som den næppe kan klare. Det synes, som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i sin tale gik ud fra, at man skal falde tilbage på de meget store og stigende udgifter. Det viser, at disse dybtgående overvejelser, jeg her opfordrer til, er nødvendige både for regeringen og folketinget.

Lad mig føje til: udefra fremdrages jævnlig den afgørende betydning, Danmark har som nordflankens yderste frontlinie, men er det tilfældet, må man også udefra indrette sig på, at der ikke herved pådrages Danmark forpligtelser, der undergraver landets økonomi og sociale standard. Herunder hører også, at der ikke herved lægges en bombe under den folkepension, som både regeringen og folketinget har forpligtet sig overfor.

Ved finanslovens behandling for et år siden gjorde jeg opmærksom på disse ting og sagde, at den hidtidige udgiftspolitik på

disse og andre områder ikke kunne fortsætte, og at det foregående års valutafremgang kun var et øjenbedrag. Jeg sagde, at denne politik hidtil kun havde været mulig, fordi vi økonomisk set havde haft vinden med os med gode høstår og højkonjunktur, men at den dag vi fik modvind, ville den grundlæggende skade i vor økonomi afsløre sig. Det er det, der nu er sket, og her er det ikke nok med ekstraordinære foranstaltninger.

Vi har haft fuld beskæftigelse, og endda har produktionen været mindre end forbruget, fordi for stor en del af landets indtjening anvendes til uproduktivt arbejde og dermed unddrages produktivt arbejde og opsparing. Hertil kommer, at man må erindre, at når der er fuld beskæftigelse, kan produktionen ikke øges ved, at der inddrages mere arbejdskraft. Det kan så kun ske ved at øge produktiviteten, hvadenten det nu må ske gennem tekniske fremskridt, bedre organisation i bedrifterne, et intimere samarbejde mellem ledere, funktionærer og arbejdere eller ved større bevægelighed på arbejdsmarkedet; men alt sådant tager tid. Netop derfor er det så vigtigt, at der ved en samvirken mellem erhvervslivet og det offentlige tages fat her, og det gælder ikke mindst under hensyn til de store årgange af unge, der snart vil stå og banke på samfundets dør.

Jeg beder regeringen udvise et mere energisk initiativ på disse områder og bidrage til, at arbejdet på disse felter ikke fortsat skal stå i stampe, for det gør det faktisk i øjeblikket. Man må hele tiden arbejde på lang sigt, samtidig med at man stræber efter at fremkalde en afgørende vending i den øjeblikkelige valutasituation.

Der er iøvrigt en ting, der er ganske interessant i forbindelse med det overskud, der nu er sikret for indeværende og det kommende finansår, og som kaster lys over de politiske begivenheder i september. Som bekendt ønsker venstre og konservative betydelig højere militærudgifter, og samtidig ønsker de to partier ikke at pålægge nye skatter. Men når de to partier hverken ville foretage de nu gennemførte besparelser og heller ikke ville gennemføre nye skatter, hvorfra ville de da få det overskud på budgettet, som også de hævder er nødvendigt? Her er nok forklaringen på de to partiers

[Bertel Dahlgaard.]

arbejdsnedlæggelse. Her er formentlig forklaringen på, at det ikke var muligt at få dem til at røbe, hvad de selv ønskede gjort. De ville ingen af de dele, der kunne fremkalde overskuddet, og kunne ikke pege på noget tredje. Derfor var de nødt til at tie. Men det går formentlig ikke i længden. Jeg beklager, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i dag på dette område var negativ. Jeg vil stadig tro, at denne negativitet ligesom i september er imod de gode sider i det ærede medlems natur, som vi håber må få overhånd.

Betragter vi nu den øjeblikkelige økonomiske situation, da er der henvist til, at nedgangen i valutareserverne i den sidste tid synes at være standset. Jeg tillægger ikke bevægelser indenfor så korte tidsrum væsentlig betydning, selvom den ændrede tendens selvfølgelig er glædelig. Vi må også huske på, at vi i den allernærmeste tid står overfor nye afdrag på den udenlandske statsgæld til et beløb på vel omkring 75 mill. kr. Der er dog også for den kommende tid lyspunkter. Skibsfarten synes at være på vej til betydelig forøget indtjening, i det kommende år vil afdragene på den udenlandske gæld være over 100 mill. kr. mindre end i indeværende finansår, vi vil modtage op imod et halvt hundrede millioner fra Tyskland på flygtningekontoen. Men der er ingen grund til for os at henfalde til tryghedsforømmelser. Jeg anerkender imidlertid, at finansministeren synes besluttet på at føre en fastere politik, selvom det skulle gøre ondt adskillige steder, hvor det kan være ham ubehageligt.

Ved siden af de midler, der er taget i brug gennem besparelser, dæmpning af den økonomiske aktivitet på adskillige områder og visse afgiftsforhøjelser, vækker den hårde kreditstramning størst opmærksomhed. Jeg har ikke hørt væsentlige indvendinger imod, at nationalbanken i den akutte situation i sommer også satte bremserne hårdt i, men kreditstramninger er jo, hvis de går ud over en vis grænse, et tveægget sværd. Man kan ved en stærk kreditstramning dæmpe en overhåndtagende aktivitet og derved i afgørende grad modvirke valutaforbruget, men går man over en vis grænse, kommer man til det tidspunkt, hvor tingene går i stå, og man rammer her i flæng. Den økono-

misk svage slås ned, selvom hans foretagelse er sund og et nyttigt led i den økonomiske opbygning, ja, der kommer det tidspunkt, hvor man endog begynder at slå den økonomisk velfunderede ned, simpelt hen fordi hans likvide midler ikke slår til overfor hans øjeblikkelige forpligtelser. Det tidspunkt synes nu at være inde, det kan allerede iagttages både indenfor landbrug og indenfor håndværk, og hvis det varer ved, vil en sådan kreditstramning ikke længere være valutabesparende, fordi også den valutaskabende produktion stækkes, og så vil arbejdsløsheden ikke være langt borte. Derfor må en hård kreditindskrænkning gradvis lempes i tide. Man bør ikke oprettholde en hård kreditstramning indtil det kritiske tidspunkt, jeg her har nævnt, er inde, og hvor omstændighederne så vil tvinge til en meget brat drejning i modsat retning. Jeg håber, nationalbanken vil forstå dette, og så tror jeg, grundlaget vil svinde bort under nogle, som det synes mig, overeksponerede professorindlæg i den offentlige debat, som er fremkommet for en uges tid siden.

Jeg giver det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen ret i, at det under disse forhold nu haster med realkreditkommissionens arbejde, og jeg tror, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen vil gøre en god gerning på dette område, hvis han vil påvirke de medlemmer, der står ham politisk nær, til et energisk, positivt arbejde i de nærmest kommende uger.

Til mine udtalelser om kreditstramning vil jeg føje, at det netop er således, at de gradvise bevægelser i det økonomiske liv næsten altid er at foretrække for de bratte, selvom der gives undtagelser herfra som f. eks. den situation, vi var kommet ind i med hensyn til byggeriet, hvor det efter vort skøn var nødvendigt at foretage en brat drejning i september. På byggeriets område bliver det nu opgaven at lægge en plan, der på længere sigt modvirker de kræfter, der holder byggeomkostningerne kunstigt oppe. I forbindelse med en huslejelovgivning, der skifter sol og vind lige mellem lejer og ejer, er det vejen til endelig at overvinde bolignøden.

Iøvrigt tror jeg, det vil være halsløs gerning at fremsætte spådomme om den valutamæssige udvikling, fordi denne udvikling

[Bertel Dahlgaard.]

i så afgørende grad er afhængig af, hvorledes de internationale konjunkturer vil forløbe i den kommende tid, og noget sikkert kan her ikke forudsiges. Vi så det i fjor under finanslovbehandlingen. Alle udtalte sig vel den gang med forbehold om den internationale konjunkturudvikling, men det skinnede dog igennem i de fleste af ordførernes taler, det gjaldt også det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens, at man nærmest ventede en mild depression, breddende sig fra Amerika til Europa. Det kom ikke til at gå således, og hvem tør med nogen sikkerhed i dag fremsætte udtalelser om det kommende års forløb? Vil Tysklands mulige oprustning have en prishævende virkning på en række af de råstoffer, der indgår i oprustningen? I så tilfælde kan det få stor valutamæssig betydning for Danmark, idet vort bytteforhold til udlandet da vil blive stærkt forringet. Eller vil den stærkt forøgede produktion af disse råstoffer, som foregår i øjeblikket både i Amerika og andetsteds, kunne holde en tysk oprustnings forøgede forbrug stangen?

Det er kun et enkelt af de problemer, der skaber usikkerhed i vor bedømmelse af fremtiden. Jeg tror, at bestræbelserne for at overvinde valutavanskelighederne i afgørende grad vil styrkes, hvis vi i den reformlovgivning, vi står overfor, stadig tænker på, at denne må følge en linie, der kalder på den sunde foretagsomhed. Det gælder også skattereformen, hvor opfindsomheden er så stor i mange kredse med hensyn til at finde nye skattekilder og nye skattemuligheder lige fra den almindelige omsætningsskat til skattefradragets bortfald. Jeg tror, man skal afvise opfindsomhed i så henseende og i stedet sætte alle kræfter ind på hurtigst muligt at gennemføre den forenkling og de administrative besparelser i skattesystemet, som vi trænger så hårdt til, og derefter foretage de ændringer indenfor de bestående skattekilders ramme, som giver større retfærdighed i skattefordelingen, sikre skattelig-

ningen samtidig med, at fornødent hensyn tages til produktion og opsparing.

På samme måde er der en produktionsmæssig og valutamæssig interesse i, at vi får trustlovens problemer løst nu og på rette måde. De betragtninger, der fra visse sider anstilles med det formål at lægge en trust- og monopollovgivning for had, er forældede, og vi ved, at de mere udspringer fra visse stærke særinteresser end af omsorg for et erhvervsliv, der bygger på en sund konkurrence; men det er rigtigt, som det fremhæves fra andre erhvervskredse, at det ved denne lovs affattelse er meget vigtigt, at der trækkes de rette grænser for statens indgreb, så at misbrug af økonomisk magt og organisationsmæssige overgreb hindres, medens det sunde initiativ værnes.

Det radikale venstre vil gerne medvirke til, at den kommende trustlov bliver af en sådan karakter, men vi mener, at folkettinget nu bør gøre denne sag færdig.

Jeg har tilladt mig at omtale disse ting for at understrege, at det radikale venstre tror, det er betydningsfuldt, at diskussionen om valutaspørgsmålet ikke stadig alene koncentrerer om ekstraordinære foranstaltninger, men at bevidstheden om dette problems konstante tilstedeværelse i vor økonomi bør tvinge os til aldrig at tabe det af syne i den almindelige finansielle, økonomiske og erhvervmæssige lovgivning.

Jeg vil udtale håbet om, at folkettinget i denne vinter vil gøre sit arbejde færdigt på de områder, jeg har nævnt. Det er efter mit skøn beklageligt, at den høje regering ikke har formået helt at udnytte tingets arbejdsmuligheder i dette efterår. Der er faktisk gået hele to arbejdsuger til spilde. Meningen med udskydelsen af finanslovsforslagets fremsættelse til 1. december var jo bl. a., at der herved skulle blive tid og plads til at føre det almindelige lovgivningsarbejde et betydeligt stykke frem i udvalgene i oktober og november måned. I så henseende er der sket meget lidt i år, og nu kommer så finanslovbehandlingen, der vel

[Bertel Dahlgaard.]

optager det meste af tiden til jul, og så varer det ikke ret længe, før vi atter er inde under det sædvanlige arbejdspres.

Jeg har det indtryk, at det går for langsomt med at komme bort fra tokammerssystemets dårlige traditioner og at leve op til de krav, etkammerssystemet stiller. Det er mit indtryk, at etkammerssystemet er blevet accepteret med tilfredshed af alle her i folketinget, og at ingen længes tilbage til tokammerssystemet, men etkammerssystemet stiller sine særlige krav til folketingets tilrettelæggelse af arbejdet, og disse krav må både regeringen og tinget indordne sig under. Det er betingelsen for, at vi stadig kan underbygge og konsolidere den nye forfatning.

Alfred Jensen: Jeg kan også udtale en vis tilfredshed med, at finanslovforslaget teknisk set fremtræder i en ændret skikkelse. Når jeg siger „en vis tilfredshed“, er det, fordi jeg med glæde hilser de forenklinger, der har fundet sted, men jeg er ikke så begejstret for den sammenlægning, der sker af driftsbudgettet og anlægsbudgettet. Jeg kender de nationaløkonomiske betragtninger, der kan gøres gældende for en sådan sammenlægning, men det forekommer mig ikke, at disse er helt rigtige. Der er her tale om to slags udgifter, og hvis man vil have et finanslovforslag og en finanslov, der er overskuelig og forståelig for menigmand, forekommer det mig ikke, at det er rimeligt, at man foretager denne sammenlægning. Men i min gruppe er vi tilfredse med, at man forbedrer opstillingen, at man moderniserer regnskabet, og vi imødeser med interesse den videre udvikling.

Jeg vil også håbe, at en del af de anker, der er rettet mod finanslovforslaget og tillægsbevillingsforslaget, bliver taget op til endelig afgørelse, så der ikke sker de store forrykkelser på finansloven, som vi har kendt i de senere år. Jeg ved ikke, hvor megen trøst der er at hente i de forskellige forhåbninger, der er udtalt herom i dag. Det var noget forstemmende at høre ordføreren for det konservative folkeparti udtale sig om finansudvalgets arbejde og tillægsbevillingerne, idet han sagde, at folketinget ikke blev holdt udenfor. Det gør folketinget i allerhøjeste grad. Men det er måske ikke

det værste, at folketinget holdes udenfor; det, der er langt værre, er, at forfatningen ikke overholdes. I henhold til forfatningen må en udgift ikke afholdes, uden at den er vedtaget her i folketinget, men det sker i allerhøjeste grad. Finansudvalget giver tilslutning til overskridelser til store udgiftsbeløb, ofte millionbeløb, uden at udgiften har været til behandling her i tinget, uden at udgiften er vedtaget som foreskrevet i forfatningen. Jeg mener, at dette forhold bør bringes til ophør, og det må vel også indgå i regeringens overvejelser, når den tumler med finanslovsforslag, budgetter og deslige.

Jeg kan altså være tilfreds med, at man forsøger en forenkling, gør finansloven mere overskuelig. Nogen folkelæsning tror jeg dog ikke den nogensinde bliver. Men det vigtigste af alt er i og for sig ikke den tekniske side af sagen; det er selve indholdet af finanslovforslaget. Her er man forlængst holdt op med at søge efter en ny politik, den politik, som blev lovet vælgerne ved et par valg i 1953, og som hundredtusinder af vælgere har stemt for ved at give socialdemokratiet deres stemmer på de to valgdage. Skattelettelser findes ikke, de 12 000 billige boliger udover det almindelige boligbyggeri kan man heller ikke få øje på i dette finanslovsforslag, og det er klart, for de findes der ikke, og på samme måde er det med de sociale og kulturelle fremskridt, der blev lovet.

Dette er så meget mere bemærkelsesværdigt, som det ikke er så længe siden, at regeringspartiets ordfører under tillægsbevillingslovens behandling her i tinget sagde, at nu er tiden kommet til, at man indledte en ny reformperiode i dansk politik. Det er der jo ikke tale om her. Finanslovforslaget holder sig stort set til de samme udgifter, som er gældende for indeværende år, og forarbejderne til finansloven for indeværende år blev jo gjort, medens regeringen Erik Eriksen—Ole Bjørn Kraft sad. Derfor er der ikke meget at hente af ny politik. Nu ved jeg vel, at det, der er stillet op i finanslovforslaget, næppe holder, men det forekommer mig alligevel, at der er lidt strenghed i tonen, når der tales om mulige ekstraudgifter.

Det siges vel ikke, at der ikke må komme overskridelser på mere end de 200 mill. kr., der er afsat til imødegåelse af tillægsbevill-

[Alfred Jensen.]

linger — det siges, det er skønmæssigt — men man har følelsen af, at det er meningen, at der ikke skal ydes mere, end der er foreskrevet i finanslovsforslaget, og hvad overskridelser på anlægsarbejder angår, siges det bestemt, at der ikke vil blive brugt mere end de 42 mill. kr., der er foreskrevet. Når man tager det i betragtning, har man lov til at sige, at det, vi står overfor, ikke er et budget med en ny politik, men at det er den gamle politik ført videre; ja man har vel endog lov til at sige, at der er tale om nedskæring, idet de foranstaltninger, der blev truffet af nedskæringskarakter i sommer og i efteråret, jo er indarbejdet i budgettet og agtes efterlevet i den kommende tid. Der skal opretholdes et overskud på 300 mill. kr., ja, efter ministerens udtalelser ønsker man at få dette overskud forøget, forøget ved, at man skaffer ekstra indtægter. Der siges vel ikke så særlig meget om, hvilke indtægter der her er tænkt på, men vi har jo fået forsmagen. Vi fik den, da lovforslagene om takstforhøjelser for post- og jernbanevæsenet blev forelagt. Vi har også fået forsmagen, da ligningsloven var til behandling. Det er givet, at når man kører videre med den hidtil gældende fordeling af skattebyrden, vil det betyde, at mange medborgere kommer til at betale meget mere i skat i det kommende år end i indeværende år. Jeg tror ikke, at de beløb, der her jugeres med, holder. Jeg vil tro, vi kommer op på langt større beløb, og det vil i virkeligheden sige, at også på dette område strammes kårerne for den jævne mand. Man bør vel også føje til, at den huslejeskat, som den forrige regering ikke kom med forslag om, bliver søgt gennemført nu; også det betyder, at nedskæringslinien fra juli og september føres videre på en sådan måde, at det kommer til at gå ud over den jævne mand. Indtil nu er den måske ikke slået igennem i form af de prisstigninger, som den endeligt må medføre, og den forøgelse af arbejdsløsheden, som må komme efter sådanne foranstaltninger, men der er ingen tvivl om — og det er også hensigten, — at disse virkninger vil komme og vil komme måske inden udgangen af dette finansår.

Jeg vil gerne i forbindelse med omtalen af nedskæringer gøre opmærksom på, at

man også i år opkræver vejmillionerne efter de gamle regler; jeg går ud fra, at der ikke skal ske nogen ændring i så henseende, og det betyder, at der opkræves og henføres til vejmillionerne 273 mill. kr. i det kommende år. Det er et betydelig større beløb, end vi hidtil har kendt, og det betyder ikke, at pengene bruges. Kun 100 mill. kr. agtes anvendt, og det vil sige, at det store beløb, som findes til vejformål, vil blive forøget med 150 mill. kr., ja, det må jo blive 173 mill. kr., der lægges på toppen af de omtrent 700 mill. kr., som allerede forefindes, og som er opkrævet til vejformål. Jeg har vel også lov til at sige, at vi egentlig har hårdt brug for at få anvendt dem. Der er jo arbejdsløshed her i landet, og der findes en lang række spørgsmål, som kunne og burde løses ved hjælp af disse millioner.

Folketinget behandlede færdselsloven forleden dag, og da blev der talt om vejenes forfatning; vejene var for smalle, og der blev talt om parkeringsproblemer i storbyerne, først og fremmest naturligvis i København. Det er klart, at disse penge burde og kunne anvendes til en løsning af parkerings- og færdselsproblemer. Jeg gør opmærksom på, at der også er andre arbejdsopgaver, som burde tages op til løsning. Der er havnebyggeriet ved Hirtshals, og der er Hanstholm havn, men heller ikke det gøres der noget ved; man fortsætter efter den gamle linie.

Hvis man betragter de budgetter, som særlig har interesse, når man ser på de ydelser, det offentlige præsterer overfor den jævne mand, vil man konstatere, at der i disse henseender holdes igen. Det drejer sig om indenrigs- og boligministeriet, det drejer sig om socialministeriet og om undervisningsministeriet. Nu skal jeg erkende, at de beløb, der er foreslået for disse områder, måske ikke holder, og at en sammenligning med tidligere år kan være vanskelig, fordi der er foregået en vis omlægning. Men tendensen er ikke til at tage fejl af; der må ikke bruges flere midler, til trods for at der ligger opgaver, som burde tages op til løsning. Nu f. eks. indenrigsdepartementet. Det er i høj grad tiltrængt, at der ofres større beløb til hospitalsvæsenet. Jeg hørte med megen interesse, at når man sætter ind på at løse de sociale opgaver, falder udgifterne til fængsler,

[Alfred Jensen.]

hospitaller o. s. v. Det er ikke mit indtryk, at det er gået sådan, at hospitalsvæsenet kan indskrænkes; tværtimod, der er mangel på hospitaller, og de hospitaller, der findes, er overfyldte; syge må hjemsendes, inden de er raske, og andre går med lidelser, som de ikke er i stand til at få behandlet; de er ikke i stand til at blive helbredt, fordi hospitalsvæsenet ikke er udbygget. Et sådant budget forelægger man os på et tidspunkt, hvor man regner med 300 mill. kr. i overskud på finansloven og statsregnskabet.

På samme måde er det med boligbyggeriet. Jeg deler ikke den glæde, som andre giver udtryk for i anledning af, at boligbyggeriet bremses. Det forekommer mig, at der kun er een vej til at råde bod på adskillige af følgerne af den dårlige boligstandard her i landet, og det er, at man bygger flere boliger.

Socialministeriets budget viser jo nedgang. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen var inde på en af årsagerne til det, og han mente, der ville komme en stigning, når det hele blev gjort op. Det er muligt; men selv budgettet er dog udtryk for, at man ikke ønsker, der skal være stigning i forhold til de ydelser, der præsteres nu, og det er jo netop et område, hvor der har været fremsat ønsker, hvor der er givet løfter om forbedringer som på intet andet område. Er det ikke sådan, at praktisk talt alle partier erkender, at det, man giver de gamle, er for lidt, at de bør have noget mere? Men det kommer ikke til udtryk på socialministeriets budget, og det betyder vel, at regeringen ikke ønsker at give mere, end der er givet, og at ting som folkepension og forhøjelse af den gældende rente er noget, der for regeringen hænger oppe i den blå luft, noget, som vælgerne og de gamle kan kigge efter, men som de ikke har nogen chance for at få, fordi man simpelthen ikke er indstillet på at give dem det i regeringen og i de forskellige partier, for hvis viljen var tilstede, var der jo også en vej.

Hvad undervisningsministeriet angår, er der vel forhøjelser på budgettet; men det betyder ikke, at alle de forventninger, som man måtte stille, er blevet indfriet. Det ville være meget let at remse de forsømte områder op, idet der praktisk talt ikke er et område, hvor man ikke kan påvise kar-

righed overfor de forskellige kulturelle formål. De ajourføringer af bevillinger, som burde gennemføres, har ikke fundet sted; universitetet taler med rette om, at videnskabelig forskning hemmes, fordi tilstrækkelige midler ikke stilles til rådighed, og jeg bør vel også her nævne de aldeles utilfredsstillende forhold for skolevæsenet. Min partifælle, det ærede medlem hr. Fuglsang, fremdrog i fjor et rystende billede af skoleforholdene i omegnskommunerne. Men man har jo ikke taget sigte på at få disse forhold forbedret, tværtimod er der lagt hindringer i vejen for en tilfredsstillende løsning. Der fandt jo forleden en debat sted om skolebyggeriet her i København; på regeringens initiativ har man direkte bedt borgmesteren for skolevæsenet om at trække byggeriet lidt, så der ikke blev anvendt så megen arbejdskraft og så mange materialer.

Endvidere er der hele spørgsmålet om ungdommen. Der tales så meget om de store aldersklasser af unge og om, at man må træffe foranstaltninger i den anledning. Det spores så sandelig ikke, når man ser på det budget, der foreligger; her ser det ud, som om man har god tid, som om det ingen hast har.

Ja, jeg skal ikke drage flere ting frem; det, jeg allerede har sagt, er tilstrækkeligt til at vise, hvor utilfredsstillende denne del af budgettet er. Nu ved jeg vel, at hvis jeg ikke nævner det, der hedder anlægsudgifter, vil jeg få beberejdelser for det bagefter og blive gjort opmærksom på, at jeg ikke har taget det hele med. Jeg har set, hvad der er stillet til rådighed af anlægsudgifter, og jeg har allerede nævnt, at overskridelserne ikke må blive mere end de 242 mill. kr. Når man så tager i betragtning alle de områder, hvor anlægsudgifterne spiller ind, er det klart, at der ikke er meget håb om, at der på de tre budgetter, jeg her har nævnt — det bliver måske fire, hvis man er så elskværdig at dele indenrigs- og boligministeriet i to — kan opnås større forbedringer. Det vil sige, at vi stort set — for så vidt det kommer til at gå efter de hensigter, regeringen har — må regne med, at de beløb, der her er opført, er, hvad der bliver stillet til rådighed i den kommende tid.

Jeg har allerede nævnt, at det ikke er muligt at se, hvordan de nedskæringer, der er gennemført, vil virke, fordi de gennemførte ændringer jo ikke er slået fuldt igennem, og

[Alfred Jensen.]

Jeg kan naturligvis så lidt som nogen anden give en skildring af, hvordan det kommer til at ligge med hensyn til prisudviklingen, beskæftigelsen og stigningen i arbejdsløsheden fremover. Men det er ganske givet, at man sigter efter at forøge arbejdsløsheden, man sigter efter at presse forbruget ned, og det forekommer mig, at på de områder, jeg her har nævnt, kan man ikke presse noget ned. Det forekommer mig ikke, at den jævne mand i Danmark bor så godt, at man kan tillade sig nogen nedskæring på boligområdet.

De gamle og invalidernes forhold er egentlig heller ikke af en sådan karakter, at man kan gå ind for, at deres forbrug sættes ned, men det har man jo gjort. Så er der viden-skab og kultur — dér kan man faktisk heller ikke skære ned. Kan man skære ned på udgifterne til skoler, til sport, til ungdommen? Det forekommer mig ikke; det er ikke på disse områder, der kan skæres ned.

Jeg har bemærket mig udtalelserne om, at finansudvalget skal til at være fedtet fremefter med udgifter. Jeg vil da håbe, når man skal til at fedte, at det da ikke bliver på de områder, jeg her har nævnt; jeg vil håbe, at man lader hjertet tale med og søger at spare på andre områder. For der er virkelig felter, hvor der kan spares. Jeg tænker på militæruddgifterne. Dem bliver man nødt til at gå ind på, når man taler om udgifter, og der er så meget desto mere grund til det, som regeringen selv i sommer, da det kneb for den, var opmærksom på, at også de militære udgifter kunne skæres ned. Man ser imidlertid, at det løfte, der blev givet i september om, at de militære udgifter skulle holdes på samme niveau næste år som i år, ikke er blevet indfriet. Den oversigt, vi har fået, viser, at der bliver en stigning, sammenlignet med i år, på 40 mill. kr. Ministeren taler om, at der er sket en bremsning i tempoet, i udgiftsstigningen, på det militære område. Ja, det kan vel nok siges, men det er egentlig ikke tilstrækkeligt, at man bremser tempoet, for det er rigtigt, hvad der er gjort opmærksom på her, at det næppe holder fremefter. De store anlæg, militæret råder over, og det, der skal anskaffes, stiller stedse stigende krav til driften, og vi må vel regne med, at den udskydning, der finder sted, betyder — sådan som det også er

blevet sagt — at stigningen bliver desto kraftigere fremtidig, hvis der ikke sker en ændring på dette område. Jeg tror imidlertid, at man må regne med ændringer her.

Jeg skylder måske at sige, at mit parti ikke godkender denne oprustnings nødvendighed, og at vi har vendt os imod den udenrigspolitik, som ligger til grund for oprustningen. Jeg sporer da også en stedse stigende tilslutning til den opfattelse, at vi ikke har råd til at afholde de mange udgifter, at det er en uforsvarlig politik, landet er slået ind på. Vi bør gøre os fortrolige med, at de udgifter, som allerede nu er altfor store, vil blive større fremefter. Jeg tænker her på virkningerne af Parisaftalerne, for så vidt de godkendes, om ændringer med hensyn til beføjelserne indenfor NATO-organisationen og om Vesttysklands oprustning. Det må jo betyde, at vi kommer af med flere penge både på den ene og på den anden måde. Man må se i øjnene, at der, hvis Vesttysklands oprustning gennemføres, vil blive truffet modforanstaltninger i den østlige del af Europa. Den afspænding, som vi ønsker, den nedskæring af de militære udgifter, som folket også ønsker og er interesseret i, vil man ikke opnå ved at gennemføre Parisaftalerne, tværtimod, der vil blive øget spænding, der vil blive øgede udgifter, og man har også lov at sige, at når der dannes blokke af den art, vil freden fremover blive bragt i fare. Alt det må man tage i betragtning.

Når man ser på dette budget, forekommer det mig, at vi i Danmark i lige så høj grad som andre lande var interesseret i, at den vesttyske oprustning ikke blev en realitet, at man i stedet for fik en sikkerheds-pagt for det ganske Europa, så det var muligt at bringe militæruddgifterne ned.

Derfor forekommer det mig helt urimeligt, at Danmark ikke sagde ja til at deltage i det møde, Sovjetunionen indbød til. Mit parti har allerede givet udtryk for, at det mener, at den indbydelse burde have været behandlet i folketinget, så tinget havde fået lejlighed til at diskutere den under offentlighedens kontrol. Jeg ser ikke rettere, end at vi ved at afvise et sådant forslag er med til at forværre Danmarks økonomiske stilling, er med til at lægge et pres på de oprustningsudgifter, som vort land og andre lande lider så hårdt under. Jeg har vel bemærket, at man taler om, at Parisafta-

[Alfred Jensen.]

lerne og Vesttysklands oprustning skal sikre freden og muliggøre forhandling. Det er måske ikke uafviseligt, at der vil komme forhandlinger, men givet er det i hvert fald, at medens tiden går, skal der ofres penge, og jeg synes, der er meget lidt trøst i de ord, vi hører om, at man ved hjælp af disse store udgifter sikrer freden. Jeg erindrer, hvordan man efter Münchenaftalen jublede i den danske presse: Freden sikret i vor tid! Freden var jo ikke sikret. Der gik knap et år, inden verden kom i krig. Nu, da der igen er stillet forslag om kollektiv sikkerhed, burde man tage under overvejelse, om man ikke burde gå den vej, som alle under krigen erkendte vi burde være gået for at sikre freden og forhindre, at verden kom i krig.

Efter vor opfattelse må man skære de militære udgifter ned; de må skæres ned med mindst halvdelen, således som jeg tidligere har foreslået. En sådan nedskæring kan finde sted, men så må man naturligvis træffe de fornødne foranstaltninger. Her vil jeg først og fremmest pege på en nedsættelse af tjenestetiden; 16 måneder er en altfor lang tjenestetid. Man kan gå betydelig længere ned og endda sikre en forsvarlig uddannelse, hvis det er det, man vil. Man kan selvfølgelig ikke opretholde en stor stående hær, en beredskabsstyrke, hvis man har en kortere tjenestetid, men den viser forholdene jo at der heller ikke er brug for. Vi mener som sagt, at tjenestetidens længde bør nedsættes.

Forøvrigt vil jeg gerne efterlyse en redegørelse for, hvornår den tjenestetidsnedsættelse, der er lovet, og som er omtalt i finansloven, træder i kraft. Der er jo nemlig megen usikkerhed om dette spørgsmål.

Jeg synes også, man bør tage fat på spørgsmålet om soldaternes lønninger. De er fastsat på et tidspunkt, da priserne var lave, end de er nu, men selv dengang var de faktisk for lave. Den tokrone er intet rimeligt vederlag til soldaterne. Jeg vil mene, at man både kan skære budgettet ned og sikre, at soldaterne får noget mere i løn.

Jeg har taget dette spørgsmål om den militære tjenestetid m. v. op, fordi det som sagt omtales i budgettet, men jeg har også taget det op, fordi vi her har en af årsagerne til vore økonomiske vanskeligheder. Jeg

mener ikke, at man, når man skal tale om de besværligheder, vort land har, kan se bort fra de virkninger, som landets udenrigs- og militærpolitik har på de økonomiske forhold. Det er så taknemligt at stå op og tale om det altfor dyre og pengeslugende boligbyggeri. Efter de oplysninger, der er givet i forbindelse med finanslovsforslaget, regner man kun med, at der fra statens side skal udlånes 500 millioner til boligbyggeriet, men militæret får en hel milliard. Det er mærkeligt, at man ikke nærmere drøfter dette spørgsmål, men det går man behændigt uden om. Man taler om nedskæring praktisk talt på alle områder undtagen lige netop på det militære område, for hvilket man ønsker at bevare bevillingerne, ja, der er endog nogle, der ønsker, at bevillingerne skal forøges. Forhåbentlig får man ikke held med de planer og ønsker, der findes i så henseende.

Der er fremsat udtalelser om boligbyggeriet og ønsker om, at vi får den husleje-forhøjelse, som regeringen tumler med. Jeg nærer ikke dette ønske. Jeg tror ikke, at man, selvom man gennemfører de forskellige foranstaltninger, her er tale om, klarer de problemer, vi står overfor. Årsagerne til vore vanskeligheder er langt mere dybtgående; derfor må der sættes ind, hvor det hjælper noget, og det bliver dels på oprustningens område, dels med hensyn til vor udenrigshandel.

Jeg hører, som andre, de mange formaninger til folket om at sætte forbruget ned, at forbruget stiger stærkere end produktionen. Når man hører disse taler, må man få det indtryk, at det står skralt til med produktionen og produktiviteten her i landet. Men det gør det ingenlunde. Vi har aldrig produceret så meget som nu. Jeg vil også have lov at sige, at den enkelte præster mere, end han gjorde tidligere — jeg tænker på dem, der arbejder, ikke på dem, der snakker om arbejdet.

Af den sidste statistik over produktion og beskæftigelse, der foreligger, fremgår det, at produktionsmængden siden 1949 er steget med 28 pct., men beskæftigelsesantallet kun med ca. 14 pct., og det vil sige, at produktiviteten er steget ganske stærkt. Hvem har fået de penge? Vi kender ikke noget til, at priserne er faldet som følge af denne produktivetsforøgelse, tværtimod, priserne har fortsat en tendens til at gå op efter. Ser man

[Alfred Jensen.]

på de lønninger, der udbetales til arbejderne, er der ikke sket nogen stigning i realindkomsten, der er vel endda områder, hvor reallønnen er gået ned som følge af forøget arbejdstempo. Men der er jo folk, der har tjent på denne forøgede indsats fra arbejderne side, og nu kommer man og siger til de arbejdere, som præsterer mere, at deres forbrug skal sænkes. Enhver kan da se, at der må være noget galt, når man ikke skulle kunne tillade sig at bruge det, man tjener ved sine hænder arbejde. Der må være nogle, der tilvender sig udbyttet af det, der fremstilles, og det er der også. Heller ikke denne side af sagen er man opmærksom på her. I virkeligheden har de, der lever af andres arbejde, ved den direkte udbytning af andre menneskers arbejde, tjent så styrtende med penge i de sidste åringer som nogensinde, og alt det, arbejderne får ud af det, er altså et krav om sænkning af forbruget.

Regeringen træffer med folketingsflertallets tilslutning foranstaltninger, der skal bervirke, at priserne hæves og beskæftigelsen begrænses. Jeg ser nok, at finansministeren taler om, at der, hvis man går den vej, er mulighed for en lempelse af kreditstramningen, og jeg ser også, at finansministeren anviser, at man lægger vægt på at udnytte de muligheder, der er for forøget salg i den vestlige verden på grund af den højkonjunktur, der findes. Jeg tror bare ikke på, at denne højkonjunktur holder. Andre ordførere har været inde på dette spørgsmål og sagt, at det er noget usikkert, men enhver kan vel se, at den højkonjunktur, vi har haft i de senere år, hænger sammen med oprustningen. Den øgede optimisme i USA skyldes vel også forventningen om, at den vesttyske oprustning bliver en realitet. Det betyder jo, at våbenfabrikationen kan forstærkes. Der skal jo ikke så lidt til at udruste en hær på en halv million mand, og dertil kommer alt det, der er sagt om en skyggehar bagved. Jeg tror, at man bliver nødt til at se i øjnene, at der sikkert ikke er meget at gøre i den retning, finansministeren anviser.

Jeg vil gerne minde om, at det er ikke så længe siden, at man i Vesteuropa, som altså nu skal have højkonjunktur, faktisk kappedes om at sikre sig en udvidelse af

handelen med Sovjetunionen og Østeuropa, og i vort land har der dog været ikke så lidt tale om interessen i at få øget afsætningen til Sovjetunionen. Jeg tænker på landbruget, og jeg tænker på visse dele af industrien, som har indset, at hvis man ikke skal komme ud for økonomiske vanskeligheder, så må man søge at udvide handelen østpå, fordi der simpelthen ikke findes muligheder for at oparbejde nye markeder i den del af verden, som man hidtil har begrænset sin forbindelse til.

Vi står her overfor et af de onder, som er årsag til vanskelighederne, vi befinder os i. Det, som har været med til at forringe vor valutamæssige stilling, det, som har været med til at suge likvid kapital væk fra det civile arbejde, det er oprustningen, og det er den forfejlede udenrigshandelspolitik. Det må være her, der sættes ind.

Vi kan ikke gå ind på ministerens ønske om at være tilbageholdende med hensyn til udgifter, når det drejer sig om udgifter til sociale, kulturelle og videnskabelige formål. Hvis det drejer sig om militærundergifter, så skal ministeren få vor tilslutning. Det har vi givet udtryk for både den ene og den anden gang. Vi vil heller ikke være med til at forøge byrderne på den arbejdende befolkning. Til de forskellige skatteforanstaltninger, der har været luftet, skal man ikke forvente vor tilslutning. Men iøvrigt vil jeg gerne sige, som jeg har sagt det før, at vi ikke godkender den politik, som er grundlaget for dette finanslovsforslag, og derfor kan vi ikke tilsige nogen velvillig behandling af forslaget, og vi kan heller ikke støtte det, når det kommer til tredje behandling.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Udvalget angående forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om midlertidig ændring af lov nr. 50 af 14. februar 1951 om fortrinsret i høsten har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 3. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

[Formanden.]*Fortsettelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra
1. april 1955 til 31. marts 1956.

Mødet hævet kl. 16²⁵.

30. møde.

Fredag den 3. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler indenrigs- og boligministeren, at han ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring i lov om leje.

I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om en overordentlig skat til staten af faste ejendomme.

I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om godtgørelse for husleje-forhøjelse til alders- og invaliderentemodtagere m. fl.

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigs- og boligministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

I skrivelse af dags dato meddeler justitsministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til midlertidig lov for Færøerne om pantsætning af fangst.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Kampmann): Jeg skal hermed tillade mig for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om en overordentlig skat til staten af faste ejendomme.

Forslaget må ses i sammenhæng med det

af indenrigs- og boligministeren samtidig hermed (sp. 1236) for det høje ting fremsatte forslag til lov om ændring i lov om leje, som bl. a. har til formål at skabe en vis udjævning af forskellen mellem de forskellige huslejeniveauer.

Ifølge lovforslaget skal der opkræves en tillægsafgift til staten af ejendomme opført før 1. januar 1949 samt et tillæg til den ordinære grundskyld til staten.

De i lovforslaget indeholdte regler om en tillægsgrundskyld til staten af faste ejendomme er tillige begrundet i det forhold, at den almindelige grundskyld til staten ikke er blevet forhøjet siden 1937 og derfor kun har kunnet stige i samme forhold som vurderingerne, medens de øvrige direkte skatter til staten samt forbrugsskatterne er blevet forøget langt stærkere, også i forhold til beskatningsgrundlaget.

Efter forslaget pålignes tillægsafgiften på grundlag af ejendommens forskelsværdi, d. v. s. vurderingssum til ejendomsskyld ÷ grundværdi ved ejendommens seneste ansættelse inden lovens ikrafttræden.

Afgiftspligten omfatter principielt enhver ejendom, der ved lovens ikrafttræden er vurderet selvstændigt og som bebygget under forudsætning af, at bygningerne er opført før 1. januar 1949 og ikke er nedrevet inden lovens ikrafttræden.

En- og tofamiliehuse samt ejendomme, der ved lovens ikrafttræden anvendes til landbrug, skovbrug, erhvervsmæssig frugtavl og gartneri, er foreslået undtaget fra afgiftspligten. Der er endvidere i lovforslaget optaget bestemmelser om, at der ved afgiftsberegningen skal gives et fradrag i forskelsværdien på 20 000 kr.; i København, på Frederiksberg og i visse omegnskommuner dog på 30 000 kr. Disse fradrag vil medføre en afgiftslempelse for mindre beboelsesejendomme og lignende. Endvidere er der givet bestemmelser om, at ejendomme, der på grund af deres særlige anvendelse ikke indgår i det almindelige ejendomsmarked, kan fritages for tillægsafgift. Dette gælder for ejendomme, der i henhold til lovgivningen om beskatning til staten af faste ejendomme er fritaget for ejendoms-skatter til staten.

Tillægsafgiften foreslås fastsat til 10 promille. I overensstemmelse med reglerne i forslaget til lov om ændring i lov om leje,